

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 15-16

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

XX. 1. Ἐάν με καταξιώσῃ Ἰησοῦς Χριστός ἐν τῇ
προσευχῇ ὑμῶν καὶ θέλημα ἦ, ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλιδίῳ,
ὃ μέλλω γράφειν ὑμῖν, προσδηλώσω ὑμῖν, ἧς ἠρξάμην
οἰκονομίας εἰς τὸν καινὸν ἄνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν,
5 ἐν τῇ αὐτοῦ πίστει καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ ἀγάπῃ, ἐν πάθει
αὐτοῦ καὶ ἀναστάσει· 2. Μάλιστα ἐάν ὁ Κύριός μοι
ἀποκαλύψῃ, ὅτι οἱ κατ' ἄνδρα κοινῇ πάντες ἐν χάριτι
ἐξ ὀνόματος συνέρχεσθε ἐν μιᾷ πίστει καὶ ἐν Ἰησοῦ Χρι-
10 στῷ «τῷ κατὰ σάρκα ἐκ γένους Δαυΐδ»,
τῷ Υἱῷ ἀνθρώπου καὶ Υἱῷ Θεοῦ, εἰς τὸ ὑπακούειν ὑμᾶς
τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ἀπερισπάστῳ διανοίᾳ,
ἕνα ἄρτον κλώντες, ὅς ἐστιν φάρμακον ἀθανασίας, ἀντί-
δοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ
διὰ παντός.

15 XXI. 1. Ἀντίψυχον ὑμῶν ἐγὼ καὶ ὧν ἐπέμψατε εἰς
Θεοῦ τιμὴν εἰς Σμύρναν, ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν, εὐχαρι-
στῶν τῷ Κυρίῳ, ἀγαπῶν Πολύκαρπον ὡς καὶ ὑμᾶς. Μνη-
μονεύετέ μου, ὡς καὶ ὑμῶν Ἰησοῦς Χριστός. 2. Προ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 330 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

7. ἀποκαλύψῃ ὅτι GL (A): ἀποκ. τι Zahn, Krüger 8. ἐν
GLSf 12. κλώντος G 15. ὧν q: ὄν GLAI 17. 18. καὶ²: λ. L.

20 σεύχεσθε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Συρία, ὅθεν δεδε-
μένος εἰς Ῥώμην ἀπάγομαι, ἔσχατος ὢν τῶν ἐκεῖ πιστῶν,
ὥσπερ ἤξιώθην εἰς τιμὴν Θεοῦ εὑρεθῆναι. Ἐῤῥώσθε ἐν
Θεῷ Πατρὶ καὶ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῇ κοινῇ «ἐ λ π ῖ δ ι
ἦ μ ὦ ν».

XX. 1. Ἐὰν μὲ καταξιώσῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὴν βοήθει-
αν τῆς προσευχῆς σας καὶ εἶναι θέλημα (τοῦ Θεοῦ), εἰς τὴν δευ-
τέραν (ἐκτενεστέρα, τὸ «διβλίδιον») ἐπιστολήν, τὴν ὁποῖαν σκο-
πεύω νὰ γράψω χάριν ὑμῶν¹ (πρὸς χάριν σας), θὰ σᾶς ἐκθέσω
λεπτομερῶς περὶ τῆς θείας οἰκονομίας² (τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ
δηλ. πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων) ποῦ ἤρχισα (νὰ σᾶς
ὀμιλῶ) σχετικῶς πρὸς τὸν «καινὸν» ἄνθρωπον (τὸν «νέον» ἄν-
θρωπον), ἦτοι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐνεργὸς (ἐκτελεστής γενόμε-
νος) σύμφωνα πρὸς τὴν εἰς Αὐτὸν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ,
καὶ (σύμφωνα) πρὸς τὸ πάθος Αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν· 2. Μά-
λιστα (δηλ. ἐντελῶς ἰδιαιτέρως θὰ πράξω τοῦτο), ἐὰν ὁ Κύριος
(εὐδοκῆσῃ) νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ, ὅτι ἕνας - ἕνας (ὡς οἰκογενει-
άρχαι) καὶ ὅλοι μαζί συνέρχεσθε (ἐπὶ τὸ αὐτό, ἦτοι εἰς τὸν Να-
ὸν) μὲ τὴν χάριν (ποῦ πηγάζει) ἀπὸ τὸ ὄνομα (τοῦ χριστιανοῦ
ποῦ φέρετε βαπτισθέντες) μὲ μίαν (καὶ τὴν αὐτὴν) πίστιν καὶ
(ἐν τῷ ὀνόματι) τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὅστις κατὰ τὴν (ἀνθρωπί-
νην) σάρκα (ποῦ φέρει διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του) κατάγε-
ται ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαυὶδ³, ποῦ εἶναι υἱὸς ἀνθρώπου (ἀνθρω-
πος) καὶ Υἱὸς Θεοῦ (Θεός)⁴, (συνέρχεσθε ὅλοι μαζί εἰς τὸν Να-
ὸν, ἀποδεικνύοντες ἔτσι) ὅτι ὑπακούετε εἰς τὸν Ἐπίσκοπον καὶ
εἰς τὸ Πρεσβυτέριον (τοὺς Ἱερεῖς) μὲ ἀπερίσπαστον διάνοιαν
(χωρὶς πονηροὺς διαλογισμοὺς ὀλιγοπιστίας καὶ ἀμφιβολιῶν),
ἕνα ἄρτον κλῶντες⁵ (εὐλογημένον διὰ τῆς τελέσεως τοῦ μυστη-

1. Πβλ. Ἰγν. Πολ. 8,1. 2. Πβλ. Κ. Δ. Ἐφ. 3,9. 4,10.
3. Ρωμ. 1,3. Πβλ. Β' Τιμ. 2,8. Ἰω. 7,42. 4. Πβλ. Ματθ. 1,1.
9,27. 12,23. 21,9. 22,42. Λουκ. 1,32. Ἰω. 7,42. Ρωμ. 1,3. Β' Τιμ. 2,8.
Ἄποκ. 5,5. 22,16. 5. Πβλ. Α' Κορ. 10,16 ἐ. 11,24. Πράξ. 2,42.
46. 20,7. 11. 27,35. Διδαχὴ 14,1. 9. 3.

ρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ μερίζοντες αὐτὸν κοινωνεῖτε ὅλοι ἐξ αὐτοῦ), ὅστις (εὐλογηθεὶς καὶ μετουσιωθεὶς ἄρτος) εἶναι φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτον (ἀντίδωρον, μὲ τὴν χάριν τοῦ ὁποῦ) νὰ μὴ ἀποθνήσκῃ⁶ κανεὶς (ψυχικῶς), ἀλλὰ νὰ ζῆ (πνευματικῶς) διὰ παντός (αἰωνίως) ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ (μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ).

6. Πβλ. Α' Κορ. 15,53. 54. Α' Τιμ. 6,16. Ματθ. 26,26. Μάρκ. 14,22. Λουκ. 22,19. Α' Κορ. 11,23. Λουκ. 24,30. 35. Ἰω. 13,18. Πράξ. 2,42. 46. 20,7. 11. 27,35. Α' Κορ. 10,16. 17. 11,23. 26. 27. 28.

XXI. 1. Ἀντίλυτρον¹ (εἶμαι ἔτοιμος νὰ θυσιασθῶ) ἐγὼ διὰ σᾶς καὶ δι' ὅσους ἐστείλατε εἰς τὴν Σμύρνην πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ὅπου καὶ σᾶς γράφω, εὐχαριστῶν τὸν Κύριον, ἀγαπῶν τὸν Πολύκαρπον, ὅπως καὶ σᾶς. Νὰ μὲ μνημονεύετε (εἰς τὰς προσευχὰς σας), ὅπως καὶ σᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς (σᾶς ἐνθυμεῖται). 2. Προσεύχεσθε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Συρίας, ἀπὸ ὅπου δέσμιος μεταφέρομαι εἰς τὴν Ρώμην, καίτοι εἶμαι ὁ τελευταῖος (ὁ ἔσχατος)² τῶν ἐκεῖ πιστῶν, ἐν τούτοις ἀξιώθηκα πρὸς τιμὴν (καὶ δόξαν) τοῦ Θεοῦ νὰ εὐρεθῶ (μεταξὺ δηλ. τῶν ἐν Ρώμῃ πιστῶν καὶ μαρτύρων ἀξίως διὰ νὰ μαρτυρήσω). Ὑγιαίνετε ἐν τῷ ὀνόματι (ἢ μὲ τὴν χάριν) τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι ἡ κοινὴ δι' ὅλους μας ἐλπίς³.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀκαδημαϊκός

1. Πβλ. Α' Ἰω. 3,16. Δ' Μακκαβ. 6,29. 17,21. Α' Τιμ. 2,6.
2. «ἔσχατος»: Πβλ. Μάρκ. 9,35. Α' Κορ. 4,9. 15,8. 9. Ἐφ. 3,8.
3. Α' Τιμ. 1,1. Πβλ. Κολ. 1,27. Ἰγ. Φιλιππ. 11,2.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Με πλέον αισθητήν ἐπιτυχίαν.

Ἡ τρυφερά ἡλικία εἶναι τὸ πολυτιμότερον τιμῆμα τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. Διὸ καὶ ἀπολαύει ἰδιαίτερας στοργῆς καὶ ποιμαντικῆς μερίμνης. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν νεότητα ἐκδηλοῦται μὲ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα κατὰ κύριον λόγον, δι' ὧν παρέχεται ἡ ὀρθόδοξος περὶ τὴν πίστιν, τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν λειτουργικὴν ζωὴν ἀγωγή.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῶν μαθημάτων, οἱ νέοι καὶ τὰ παιδιὰ μας, κατὰ τὸ πλεῖστον, δὲν παραμένουν ἐκτὸς τοῦ πνευματικοῦ τούτου κλίματος. Διὰ τῶν θερινῶν κατασκηνώσεων, πῶς ὀργανώνουν ὅλαι αἱ Ἱ. Μητροπόλεις, χιλιάδες Ἑλληνόπαιδες συνεχίζουν νὰ ζοῦν, εἰς τὸ ἀνοιχτὸν πλέον σχολεῖον τῆς Φύσεως, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἐὐαγγελίου. Αἱ θερινὰ κατασκηνώσεις, θεσμὸς μὲ ἱστορίαν δεκαετιῶν, ἀποφέρουν καρπὸν.

Ἐφείτος ἐλειτούργησαν μὲ πλέον αισθητήν ἐπιτυχίαν, ὀφειλομένην εἰς τὸ ἀκοίμητον κῆδος τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ τῶν συνεργῶν του λαϊκῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν περαιτέρω ἀξιοποίησιν τῶν ἐκ τῆς ἔως τοῦδε πείρας ἀποκομισθέντων διδαγμάτων.

"Ἄλλο ἁμαρτία καὶ ἄλλο ἁμαρτωλός.

Οἱ καιροὶ τοὺς ὁποίους διερχόμεθα, φέρουν ἔντονον τὴν σφραγίδα τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὰς αἰωνίους ἠθικὰς ἀξίας. Διὸ καὶ πολλοὶ ζηλωταὶ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας στηλιτεύουν τὴν ἐποχὴν μας. Ὁρθῶς ποιοῦν. Ἡ ἀφοσίωσις τῶν εἰς τὸν Θεὸν τοὺς ὑπαγορεύει σκληρὰν γλῶσσαν. Δι' αὐτῆς ἐκφράζουν τὴν ἀλήθειαν τοῦ ψαλμικοῦ στίχου: «οἱ ἀγαπῶντες τὸν Κύριον μισεῖτε πονηρά». Ὅντως, ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀπεχθάνεται καὶ βδελύσσεται τὴν ἁμαρτίαν. Τοῦτο ὅμως, ἰδίως διὰ τὸν ποιμένα, δὲν σημαίνει, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἁμαρτίας, ἔξωσιν ἐκ τῆς καρδίας μας

καὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ὅχι διὰ τὰ τὸν ἀπωθήσῃ, ἀλλὰ διὰ τὰ τὸν ἐλκύσῃ. Οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ «εἰς τόπον Χριστοῦ», κατὰ τὸν πατερικὸν λόγον, ἐργαζόμενος κληρικὸς πρέπει νὰ φέρεται. Συγματιζῶν τὸ Κακόν, ἀλλὰ συνάμα, μὲ τρυφερὰν στοργήν, προσπαθῶν νὰ φέρῃ τὰ θύματα τοῦ Διαβόλου εἰς ἀνάνηψιν.

Συγχωρητικός.

Τοὺς ποιμένας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλοῦς πιστοῦς, δὴ τὸ βίωμά των εἶναι γνησίως εὐαγγελικόν, σποιλίζει ἢ συγχωρητικότης. Γνωρίζουν ὅτι, κατ' ἀρχήν, διὰ τὰ εὔρον οἱ ἴδιοι ἔλεος καὶ ἄφεσιν ἀπὸ τὸν Θεόν, πρέπει νὰ εἶναι πλήρεις οἰκτιρῶν καὶ συγχωρητικοὶ ἔναντι τοῦ πλησίον των. «Ἄφες ἀδίκημα τῷ πλησίον σου καὶ τότε δεηθέντος σου αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται», προτρέπει τὸ Πνεῦμα (Σοφ. Σειρ. κη' 2). Καὶ εἰς τὴν Κυριακὴν Προσευχὴν, τὸ «Πάτερ ἡμῶν», πὸ καθημερινῶς ἀναπέμπομεν εἰς τὸν Κύριον, ἢ ὑπόμνησις αὐτῆ δὲν λείπει. «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».

Ἀσυμβίβαστος λοιπὸν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὁ καλὸς κληρικὸς, πρέπει παραλλήλως νὰ μὴ μνησικακῆ κατὰ τῶν ἀδελφῶν του πὸ ὑποπίπτουν εἰς αὐτήν. Νὰ εἶναι πάντοτε συγχωρητικὸς, ἀενάως εὐχόμενος καὶ ἐργαζόμενος διὰ τὴν ἐπιστροφὴν των.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθήναι (140).

ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ «ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ»
ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ *

Z'

Ἐν τῇ εὐχαριστιακῇ ἀναφορᾷ τοῦ Ἰππολύτου ὑπάρχει ἐπίσης ἡ «πλέον ἀρχαία ἐπίκλησις καὶ πλέον ἀπλῆ»³⁸. Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Dix, ὅτι ἡ ἐπίκλησις αὕτη ἀνάγεται εἰς μεταγενεστέρους χρόνους³⁹, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ σφάλματος τῆς λήψεως τοῦ ζητουμένου καὶ οὐδόλως εἶναι πειστικός. Ὁ Lietzmann δέχεται τὴν γνησιότητα τῆς Ἐπικλήσεως τοῦ Ἰππολύτου⁴⁰. Τὴν γνησιότητα ταύτης ἀπέδειξε καὶ ὁ B. Botte ἐν εἰδικῇ μελέτῃ του⁴¹.

Διὰ τῆς Ἐπικλήσεως τῆς Ἀναφορᾶς τοῦ Ἰππολύτου ζητεῖται ἡ κάθοδος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τῆς προσφορᾶς (oblatio) τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε οἱ κοινωνοῦντες ταύτης νὰ πληρῶνται ἐξ αὐτοῦ.

Ἡ ἀπλῆ αὕτη ἐπίκλησις, ἥτις ἀναμφιβόλως ἔχει πνευματολογικὸν χαρακτῆρα καὶ περιεχόμενον, ἐξειλίχθη εἰς τὴν Ἐπί-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 336 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

38. «C'est la plus ancienne épiclese-invocation de l'Esprit-Saint—et la plus simple» (B. Botte, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 53).

39. G. Dix, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158. Τοῦ αὐτοῦ, The Treatise on the Apostolic Tradition of St. Hippolytus of Rome, Bishop and Martyr, Londres 1937, σ. 75-78.

40. H. Lietzmann, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 176-177.

41. Bernard Botte, L' épiclese de l' anaphore d' Hippolyte, ἐν Recherches de Théologie ancienne et médiévale, τόμ. 14 (1947), σελ. 241-251. Τοῦ αὐτοῦ, A propos de la Tradition apostolique, ἐν Recherches de Théologie ancienne et médiévale, τόμ. 33 (1966), σελ. 177-186.

κλησιν τῶν ἀνατολικῶν συριακῶν καὶ βυζαντινῶν λειτουργιῶν. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη συνετελέσθη διὰ τοῦ ὅτι ἡ πρὸς Θεϊαν Κοινωνίαν Ἐπίκλησις διεμορφώθη εἰς ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν προϋπόθεσιν τῆς Θείας Κοινωνίας, τ.ἔ. εἰς Ἐπίκλησιν πρὸς μεταβολὴν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ κατερχομένου ἐπὶ τὰ τίμια δῶρα Ἁγίου Πνεύματος⁴².

Ὡσαύτως πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ἰππολύτου ἀπουσιάζει ὁ ἐπινίκιος ὕμνος, ὅστις ἀπαντᾶται ἐν πάσαις ταῖς ἀναφοραῖς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας⁴³.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιβίωσιν τῆς Εὐχαριστιακῆς Ἀναφορᾶς τοῦ Ἰππολύτου, αὕτη κατὰ τὸ παρελθὸν ἐπέδρασεν εἰς τὴν λειτουργικὴν πράξιν τῆς Ἀνατολῆς.

Σήμερον σημαντικωτάτη θεωρεῖται ἡ ἐπίδρασις ταύτης εἰς τὴν Δύσιν μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργικὴν μεταρρύθμισιν. Οὕτως ἡ δευτέρα ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐχαριστιακῶν Ἀναφορῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1968 χρησιμοποιομένῳ νέῳ *Missale Romanum*, στηρίζεται κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» τοῦ Ἰππολύτου⁴⁴.

Ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» τοῦ Ἰππολύτου εἶναι ὡσαύτως σπουδαιωτάτη διὰ τὴν ἐν τῷ β' τμήματι αὐτῆς ὑπάρχουσαν

42. J. A. Jungmann, *Liturgie der christlichen Frühzeit*, σελ. 77. Περὶ τοῦ ὅλου προβλήματος τῆς Ἐπικλήσεως, ὅπερ ἐγένετο ἀντικείμενον διαφωνιῶν μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, *Missarum Sollemnia*⁵, τόμ. 2, σελ. 238 ἐξ. Παν. Ν. Τρεπέλα, *Αἱ Τρεῖς Λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας*, ἐν Ἀθήναις 1935, σελ. 111 ἐξ.

43. Παν. Ν. Τρεπέλα, *Ἀρχαὶ καὶ χαρακτῆρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας*, σελ. 177. L. Fendt, *Einführung in die Liturgiewissenschaft*, Berlin 1958, σελ. 37.

44. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἄριστα διὰ σχετικῆς συγκριτικῆς μελέτης, τὴν ὁποίαν ἠτοίμασεν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ γράφοντος ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἐμμανουὴλ Σημανδαράκης.

περιγραφὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν κατηχομένων καὶ τῆς τελεσιουργίας τοῦ βαπτίσματος.

Ἡ διάρκεια τῆς κατηγήσεως ἦτο τρία ἔτη. Ἄλλ' ἡ διάρκεια αὕτη ἦτο δυνατὸν νὰ συντομευθῆ, ὅταν ὁ ζῆλος καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν κατηχομένων καθίστων τοῦτο δυνατόν⁴⁵.

Οἱ κατηχούμενοι, κατὰ τὸν Ἰππόλυτον, εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ μετέχουν τῆς λειτουργίας τῶν κατηχομένων καὶ νὰ ἀποκομίζουσι ὠφελείας ἐκ τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τοῦ κηρύγματος. Προσεύχονται κεχωρισμένοι τῶν πιστῶν⁴⁶. Αἱ γυναῖκες κατηχούμεναι, ὡς καὶ αἱ βεβαπτισμέναι ἴστανται προσευχόμεναι κεχωρισμέναι τῶν ἀνδρῶν⁴⁷. Μετὰ τὸ πέρας τῆς προσευχῆς, οἱ κατηχούμενοι δὲν δίδουν τὸ φίλημα τῆς εἰρήνης, διότι ἀκόμη τὸ φίλημά των δὲν εἶναι ἅγιον⁴⁸ (πρβλ. Ρωμ., ιστ', 16: «ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ»· πρβλ. Α' Κορ. ιστ' 20· Β' Κορ. ιγ', 12· Α' Θεσ. ε', 26). Ἀντιθέτως οἱ πιστοὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους, οἱ ἄνδρες τοὺς ἄνδρας καὶ αἱ γυναῖκες τὰς γυναῖκας, ἀλλ' οὐχὶ οἱ ἄνδρες τὰς γυναῖκας⁴⁹.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

45. Κατὰ τὸ κείμενον τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» δὲν κρίνεται κυρίως ὁ χρόνος, ἀλλὰ μόνη ἡ διαγωγὴ τῶν κατηχομένων: «Non indicatur tempus, sed conversatio» (B. B o t t e, Hippolyte de Rome—La Tradition Apostolique, σελ. 74).

46. «Catechumeni orant seorsum, separati a fidelibus» (Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 76).

47. «Mulieres stent orantes in aliquo loco in ecclesia seorsum, sive mulieres fideles sive mulieres catechumenae» (Ἀὐτόθι).

48. «Cum autem desierint orare, non dabunt pacem; nondum enim osculum eorum sanctum est» (Ἐνθ' ἄνωτ.).

49. «Fideles vero saluent invicem, viri cum viris et mulieres cum mulieribus; viri autem non Salutabunt mulieres» (Ἀὐτόθι).

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ

Εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν Ματθαίου.

«Ζητεῖτε π ρ ῶ τ ο ν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

Ζήτημα σοβαρὸν διαφωτίζουν οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Κυρίου. Τὸ ζήτημα τῆς προτεραιότητος εἰς τὰς ἐπιδιώξεις μας τῆς ἱεραρχήσεως τῶν ἀναγκῶν καὶ ὑποχρεώσεών μας.

Δὲν εἶναι ὅλα τὰ ζητήματα ἴσης σημασίας. Ὑπάρχουν πρωτεύοντα καὶ δευτερεύοντα, ἐπείγοντα καὶ μὴ' σοβαρὰ καὶ σπουδαῖα καὶ ἄλλα μικροτέρας σημασίας.

Ὁ Κύριος δίδει ἓνα μέτρον πρὸς διάκρισιν καὶ διαβάθμισιν αὐτῶν. «Ζητεῖτε π ρ ῶ τ ο ν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν».

1. Ὅ,τι ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ γύρω μας, αὐτὸ ἔχει πάντοτε τὴν προτεραιότητα. Καὶ ὅ,τι καταρτίζει ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρετὴν («τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ») καὶ προάγει τὴν «δικαίωσιν» καὶ σωτηρίαν ἡμῶν, προηγεῖται ὅλων τῶν ἄλλων.

Ἀπαιτεῖται θεδαία χριστιανικὴ καλλιέργεια, διὰ τὴν ὑπάρχῃ τοιαύτῃ ἀντίληψιν καὶ κατανόησιν τῶν πραγμάτων. Μόνον ὅποιος ἔχει χριστιανικὰς ἀρχὰς καὶ ἰδανικὰ — τὸ ἰδανικὸν κυρίως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ — διαθέτει κριτήρια καὶ προοπτικὴν ἀνωτέραν, διὰ τὴν μὴ ἄγεται ἀπὸ τὰς ὀθήσεις τῆς στιγμῆς, ἀλλὰ τὴν ἐνεργῆ ὡς φωτισμένος χριστιανός, θάσει ἀρχῶν καὶ ἱεραρχήσεως τῶν πραγμάτων.

Ὁ Χριστὸς καθώρισε τὴν γενικὴν ἀρχήν: πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὡς ἐξηγήσαμεν. [Πρὸς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν προτάσσονται τὰ εἰς τὸν Θεὸν (τὴν δόξαν Του, τὴν βασιλείαν Του, τὸ θέλημά Του) ἀφορῶντα αἰτήματα καὶ ἔπονται τὰ διὰ τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον κλπ.]

2. Σύμφωνα πρὸς τὴν γενικὴν αὐτὴν ἀρχήν, εἰς τὸ σημερινὸν ἰ. εὐαγγέλιον καθορίζονται καὶ λεπτομερειακώτερα κριτήρια. Καὶ δὴ:

α) τὰ ψυχικά προηγούνται τῶν σωματικῶν. «Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείων ἐστὶ τῆς τροφῆς...;» Πρὸς. «τί ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;» καί, εἰς τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Καπερναοῦμ, «τί ἐστὶν εὐκοπώτερον... ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι ἢ... ἄρον τὸν κράββατόν σου...;».

Τελείως διάφορος ἡ ἀντίληψις τῶν γραμματέων. Ἐνόμιζον σημαντικώτερον τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐντυπωσιακόν, τὴν σωματικὴν θεραπείαν· ἐνῶ ὁ Κύριος προτάσσει καὶ αὐτῆς τῆς ὑγείας, ἣτις ἐκ τῶν ὑλικῶν εἶναι τὸ σημαντικώτερον, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἕσιν καὶ σωτηρίαν αὐτῆς.

β) Τὰ γενικά προηγούνται τῶν ἀτομικῶν. «Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς»· «... τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος»· «οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔστω ὑμῶν διάκονος». Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλεῖον τῆς προσφορᾶς καὶ ἐξυπηρετικότητος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φιλαυτίαν καὶ τὴν ἰδιοτέλειαν. (Πρὸς. καὶ «μακάριον τὸ διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν»). Προηγεῖται λοιπὸν ὅτι ἐπιβάλλει ἡ ἀγάπη καὶ ἡ καλωσύνη.

γ) Ἡ οὐσία προηγείται τῶν τύπων. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θρησκευτικὴν σφαῖραν, «τὰ θαρύτερα τοῦ νόμου» ὑπερακοντίζουσι «τὸ ἡδύσμοσι καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον». Ἄλλως εἴμεθα ὑποκριταί. «Τί γὰρ μεῖζον;» (Ματθ. 23, 19). Οὐτε βεβαίως ἀγνόησις καὶ ἀθέτησις τῶν τύπων, ἀλλ' οὐτε μόνον «τὸ ἕξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος...».

Κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας πορευόμενοι, θὰ διαπιστώσωμεν ὅτι «καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». Ὁ πολὺ κόσμος ἀκολουθεῖ τὴν ἀντίστροφον σειρὰν τῶν πραγμάτων. Πρῶτα ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ ὕστερα ἡ ψυχικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἐπιμέλεια! Ὁ χριστιανὸς ἐκτιμᾷ καὶ διακρίνει ὀρθῶς. «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπέινασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ». Ὁθεν· «ζητεῖτε π ρ ὦ τ ο ν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ...».

Εἰς τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρα Κυριακήν.

«Οὐπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι». (Ἐβρ. 12, 4).

Αἱματόδρεκτον χιτῶνα καταπόρφυρον περιβεβλημένη σήμερον ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην τῆς μεγαλομάρτυρος ἁγίας Κυριακῆς. «Ὡς πορφύραν καὶ δύσσον τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων στολισαμένη» καλεῖ πάντας ἡμᾶς νὰ ἐνατενίσωμεν πρὸς τὴν αἵματηρὰν θυσίαν καὶ προσφορὰν τῶν μαρτύρων, διὰ νὰ ἐνισχυθῶμεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς. Ἐπίκαιρος λοιπὸν ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου «οὐπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε... καὶ ἐκλέλθηθε τῆς παρακλήσεως».

Ἡ ἁγία Κυριακή ἠγωνίσθη μέχρις αἵματος καὶ μαρτυρίου (βλ. συναξάριον).

Εἰς ὀλίγους, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν χριστιανῶν, ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεῦειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν» (Φιλιπ. 1, 29). Ἰσχύει ὁμοῦς δι' ἅλους ὡς διάθεσις τὸ «γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». Ὅλους θαρῶναι τὸ καθῆκον τῆς ζωῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας, τ.ἔ. ἡ ζωὴ μας νὰ μαρτυρῇ τὴν πίστιν μας ἢ πίστις μας νὰ ἐκφράζεται διὰ τῆς ζωῆς μας, ἀντὶ πάσης θυσίας.

Δὲν εἶναι πάντοτε εὐκολον. Ἀπαιτεῖται ἀποφασιστικότης καὶ ἀγῶν. Καὶ θυσίαι.

Τί εἶναι ὁμοῦς αὐτὰ ἐμπρὸς εἰς τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων;

«Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» — ἄφ' ἐνός — καὶ «τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων» — ἄφ' ἑτέρου — «δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα». Ἐπάνω δὲ εἰς τὰς δυσκολίας καὶ τὴν πίεσιν τῶν ἀντιξοοτήτων ἄς ἐνθυμούμεθα τὸ «οὐπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε...». Πῶς θὰ ἀντικρύσωμεν τοὺς μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ. Ἐκείνοι δὲν ἐδίστασαν νὰ φθάσουν «μέχρις αἵματος». Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ ὑπομείνωμεν τὰς ἀντιδράσεις τοῦ κακοῦ;...

★

Ποῖαι εἶναι αἱ συνηθέστεραι;

α) Εἰρωνεῖται καὶ σχόλια τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων ὅτι εἴμε-

θα άσυγχρόνιστοι και ούτοπισται· ότι δέν ξέρομεν νά ζήσωμεν και νά χαρώμεν τήν ζωήν κ.τ.τ.

Έάν όμως πιστεύωμεν εις τήν άξίαν των χριστιανικών μας ιδανικών, ή θέσις μας είναι εις τήν παράταξιν των ήρωικών μαρτύρων του Χριστου. Και θα στρέψωμεν τά νότα προς τους τοιούτους επικριτάς. Σταθερότης και έμμονή εις τάς άρχάς μας.

δ) Πίσεις και ώθησις από τήν δύναμιν της άμαρτίας (τόν «παλαιόν άνθρωπον») που ζητεί νά μάς παρασύρη και νά μάς υποδουλώση.

Άλλ' έχομεν χρέος, ίνα «πρός τήν άμαρτιαν ανταγωνιζώμεθα». Νά συνεχίζωμεν τόν άγώνα άκαμπτοι. Και νά μή λησμονώμεν τήν άνωθεν ένίσχυσιν («... έκλέλησθε της παρακλήσεως»).

Όχι ήττοπαθείς. Νά ύπάρχη μέσα μας ή διάθεσις και τό φρόνημα της νίκης. Ό ένδοξος στίχος του πνευματικού άγώνος άναμένει τους γενναίους και φιλομάρτυρας χριστιανούς.

γ) Άρσις του σταυρου. Σταυρός είναι τό χριστιανικόν καθήκον έν γένει. Όσοιδήποτε δύσκολον και δυσβάστακτον και άν είναι. «Άράτω τόν σταυρόν αυτού», είπεν ό Κύριος. Όχι λιποταξία από τό καθήκον. Όχι χριστιανοί της «καλοπεράσεως». Δέν γίνονται όλα με τό άζημίωτον. Ούτε άδαρία και έλαστικότητες συνειδήσεως επιτρέπονται εις τόν καλόν χριστιανόν. Ό κόσμος έχει άνάγκην ήρωικών ανθρώπων. Εις τήν γενικήν άποσύνθεσιν των κοινωνιών πρέπει νά άντιταχθῆ ή μεγάλη κλήσις του Θεου· «άγαγέτωσαν τους μάρτυρας αυτών και δικαιωθήτωσαν».

Πρό πάντων οι έορτασται των άγιων μαρτύρων — και της άγίας Κ υ ρ ι α κ η ς — άς μή είμεθα άπλως φιλομάρτυρες, αλλά άγωνισται χριστιανοί. Συνεπεις εις τήν κλήσιν μας· «γίνεσθέ μοι μάρτυρες, και έγώ μάρτυς Κύριος ό Θεός». Η παρουσία μας δηλ. νά είναι «μαρτυρία Χριστου» μέσα εις τήν κοινωνίαν.

Α Υ Γ Ο Υ Σ Τ Ο Σ

6 Αυγούστου.

Εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος.

«Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν».

Εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν φράσιν τοῦ ἱ. εὐαγγελίου διαλαμβάνεται τὸ μέγα γεγονός, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ σημερινὴ ἑορτή. Ὀλίγον χρόνον πρὸ τῆς σταυρώσεώς Του ὁ Κύριος παραλαμβάνει τοὺς τρεῖς μαθητάς Του, Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἀνέρχεται μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ... (διήγησις· Ματθ. 17, 1-5).

1. Εἰς τί ἀπέβλεπε τὸ γεγονός τῆς Μεταμορφώσεως; ἠθέλησεν ὁ Κύριος νὰ «δείξῃ τοῖς μαθηταῖς τὴν δόξαν Του, καθὼς (= ὅσον) ἠδύνατο». Πρὸς ποῖον σκοπὸν; «Ἵνα ὅταν Τὸν ἴδωσι σταυρούμενον, τὸ Πάθος νοήσωσιν ἐκούσιον».

Εἶχον ἴδει καὶ ἀκούσει πολλά θαυμαστά καὶ ἐκπληκτικὰ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τριετίαν. Τὸν εἶδαν νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῆς θαλάσσης· νὰ ὑποτάσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως· νὰ θεραπεύῃ τυφλοὺς, κωφαλάλους καὶ ἐν γένει ὀργανικὰς παθήσεις· νὰ ἐκδιώκῃ τὰ δαιμόνια· νὰ ἀνιστᾷ νεκροὺς — καὶ πρὸ ὀλίγου τὸν Λάζαρον.

Εἶχον διδαχθῆ παρ' Αὐτοῦ ὑψηλὰς καὶ ὑπερκοσμίου ἀληθείας. Καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπικειμένου θεοῦ Πάθους Του εἶχον ἐνημερωθῆ.

Παρὰ ταῦτα, εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἐφοβήθησαν, διεσκορπίσθησαν, ἐκρύβησαν, ἐγκατέλειψαν τὸν Διδάσκαλον. Τὰ ἐλησημόνησαν λοιπὸν ὄλα; Καὶ ἡ ἐκ τῆς Μεταμορφώσεως ζωηρὰ ἐντύπωσις ἐσδέσθη; Ποῦ εἶσαι, Πέτρε, σὺ ποῦ ἔλεγες μὲ ἐνθουσιασμὸν «καλὸν ἔστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι»; Εἶχες μεταφερθῆ εἰς τὸν Παράδεισον, ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώρ. Ἐνα κομμάτι τοῦ οὐρανοῦ σοῦ ἀπεκαλύφθη ἐκεῖ. Τρισευτυχεῖς στιγμὰς ἐζήσατε οἱ τρεῖς μαθηταὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐκεῖνου. Ἄλλὰ μήπως καὶ οἱ λοιποὶ ἐκ τῶν δώδεκα, ποῦ παρηκολούθησαν τόσα θαύματα καὶ τόσα διδάγματα καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶχον πάντα λόγον νὰ μὴ κλονισθοῦν ἔμπρὸς εἰς τὸ φάσμα τοῦ Σταυροῦ;

Ἄλλ' αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἐνθουσιάζεται καὶ ἀπογοητεύεται. Ἐντυπωσιάζεται καὶ ἔπειτα λησμονεῖ. Ἔχει στιγμὰς ἐξάρσεως καὶ ὄρας πτώσεων. Ὑπὸ τὸ κράτος θρησκευτικῶν συγκινήσεων ἢ συγκλονιστικῶν γεγονότων (θανάτων, θεομηγιῶν... ἢ εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ) λαμβάνει ἀποφάσεις μετανοίας καὶ διορθώσεως· καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ πέσῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

2. Πρέπει ὅμως νὰ υπερνικηθῇ αὐτὴ ἡ ἀστάθεια καὶ ὑπαναχώρησις.

Οἱ μαθηταὶ τὴν υπερνίκησαν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Ὅτι δὲν ἐπετεύχθη εἰς τὰς ψυχὰς των μὲ τὰ ἀλλεπάλληλα θαύματα καὶ διδασκαλίαι, καὶ μὲ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου, ἐπετεύχθη διὰ τῆς Ἀναστάσεως. Ἄφοβοι πλέον καὶ ἀτρόμητοι ἀπέναντι διωγμῶν καὶ κινδύνων καὶ μαρτυρίου καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου. Ἄφοῦ μάλιστα ἐπηκολούθησε καὶ τὸ γεγονός τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐνεπλήσθησαν φωτισμοῦ καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως ἀκαταβλήτου.

Πρέπει νὰ ξεπεράσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ὄριον τῆς ἀδυναμίας. Ὡς τέκνα τῆς Ἀναστάσεως καὶ ὡς μέτοχοι τῶν χαρισμάτων τῆς Πεντηκοστῆς (διὰ τῶν ἁγιαστικῶν μυστηρίων) νὰ ὑψωθῶμεν εἰς ἀνωτέραν ἠθικὴν στάθμην. Καταφρονούντες τῶν ἀδυναμιῶν καὶ κακιῶν καὶ τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας. Καὶ σταθεροποιούμενοι εἰς τὸν ζῆλον, ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν θείων ἐντολῶν.

Αὐτὸ εἶναι τὸ μῆνυμα τῆς θείας Μεταμορφώσεως. «Α Ὑ τ ο Ὑ ἀ κ ο Ὑ ε τ ε».

Ἄς τὸ ἀκολουθήσωμεν, ἵνα ἐνταχθῶμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μίαν πτυχήν τῆς ὁποίας ἀπεκάλυψε ποθεινότατα καὶ νοσταλγικώτατα («καλὸν ἐστὶ ἡμᾶς ὧδε εἶναι») ἡ ἔνδοξος Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

15 Αύγουστου.

Εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.

(«Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς».)

Ἡ μεγαλύτερα ἑορτὴ καὶ πανήγυρις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἑορτάζεται σήμερον. Καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι διάσπαρτοι εἰς τὸ ἑορτολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας αἱ Θεομητορικαὶ ἑορταί. Ἀποκορύφωσις δὲ αὐτῶν ἡ Κοίμησις ὑμνολογεῖται ὡς «ἡ ἱερὰ πανήγυρις τῆς Θεομήτορος».

«Ἀπόστολοι ἐκ περάτων συναθροισθέντες Γεθσημανῇ τῷ χωρίῳ» ἐκήδευσαν τὸ πανάγιον σῶμά Της, ἐνῶ ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς Της παρελάμβανε τὸ πνεῦμά Της.

Ἡ κινήτοποιήσις αὐτῆ τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἡ ὅλη συγκίνησις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν οὐρανοῖς ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ὑποδοχὴ Αὐτῆς καὶ αἱ ἀνοικταὶ ἀγκάλαι τοῦ Υἱοῦ Της μαρτυροῦν «ὅτι ἐποίησεν (εἰς Αὐτήν) μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς» Θεὸς καὶ δεῖκνουν τὴν μοναδικὴν θέσιν Της ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· θέσιν εὐθὺς μετὰ τὸν Θεόν.

1. Εἶναι ἡ τιμιωτέρα τῶν Χερουβειμ καὶ ἐνδοξότερα τῶν Σεραφεῖμ. Ὑψηλοτέρα τῶν οὐρανῶν καὶ καθαρωτέρα λαμπηδόνων ἡλιακῶν. Τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα· πατριαρχῶν ἡ δόξα· τῶν ἁγίων ἁγιωτέρα. Ἀνθρωπίνῃ ὑπαρξίς ὑπεροχωτέρα ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων. Εὐθὺς μετὰ τὸν Τρισυπόστατον Θεὸν ἴσταται Ἐκείνη, ἣτις ἔδωκεν αἷμα καὶ σάρκα εἰς τὸν ἐνανθρωπήσαντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐγαλοῦχησεν ὡς βρέφος καὶ ἐδάστασεν εἰς τὰς ἀγκάλας Της τὸν βαστάζοντα πάντα.

Πῶς νὰ μὴ εἶναι ἀσύγκριτον τὸ οὐράνιον ὕψος καὶ ἡ μετὰ Θεὸν τοποθέτησις Της; Οὕτω τὴν αἰσθάνεται ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ. Ἔτσι βλέπει τὴν Παναγίαν ἢ Ἐκκλησίαν φάλλουσα «... πάντες μετὰ Θεὸν εἰς Σὲ καταφεύγομεν». Τοιαύτην δόξαν προσηγγεῖλαν προφητικῶς οἱ θεόπνευστοι λόγοι Αὐτῆς τῆς Κεχαριτωμένης Παρθένου «ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς».

2. Βεβαίως «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἀνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων». Κυρίως δὲ «ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις» παρέχεται παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος εἶναι «μεσίτρια πρὸς

τόν φιλόανθρωπον Θεόν». Εἶναι ἡ «δεομένη» πρὸς τὸν Παντοκράτορα Κύριον καὶ πρεσβεύουσα μετὰ παρηρησίας ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ τὴν ἐπιδαφιλεύσῃ εἰς ἡμᾶς ὁ πανάγαθος Κύριος ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην διὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά μας. Τοιοῦτοτρόπως «τὰ αἰτήματα ἡμῶν γνωρίζονται πρὸς τὸν Θεόν» (Φιλιπ. 4, 6) ἐνισχυμένα τὰ μέγιστα διὰ τῆς Θεοτόκου, τῆς πρώτης μετὰ Θεὸν καταφυγῆς καὶ κραταιᾶς σκέπης καὶ προστασίας ἡμῶν.

Ἐὰν δ' ἐν γένει «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», πολλῶ μᾶλλον «πολλά, ἰσχύει δέησις μητρὸς πρὸς εὐμένειαν Δεσπότου». Διότι Αὐτῆ·

3. Ὡς μητέρα τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ πρῶτον, μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, Πρόσωπον τῆς ἀγάπης Του. Καὶ Ἐκεῖνη Τὸν ἠγάπησεν ὅσον οὐδεὶς, ὡς Μήτηρ Αὐτοῦ, ὑπερφυῶς γεννήσασα Αὐτόν. Ἀφοῦ δὲ εἶδε τὰ θαυμάσια Αὐτοῦ ἀπὸ Βηθλεέμ μέχρι Γολγοθᾶ, ἐγνώρισε καὶ τὴν «ρομφαίαν», ἣτις διήλθε τὴν μητρικὴν Τῆς καρδίαν ἐνώπιον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Υἱοῦ Τῆς. Ἠξιώθη δὲ καὶ εἰδικῶς μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἐμφανίσεως τοῦ Κυρίου, καὶ μετὰ τὴν Ἀνάληψιν «προσκαρτεροῦσα» μετὰ τῶν μαθητῶν (Πράξ. 1, 14), διέμεινεν ἀκολούθως πλησίον τοῦ ἠγαπημένου μαθητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν ἐνεπιστεῦθη ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ Του ὁ Κύριος. Καὶ τέλος, κατὰ τὴν Κοίμησιν Αὐτῆς, ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς Τῆς παρέλαβε τὰ πνευμά Τῆς, ἵνα ἔχη τὴν θέσιν Τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ, ὑπὲρ πάντας τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς ἀγγέλους.

Εἶναι ἄλλωστε ἡ ἀγιωτέρα μετὰ τὸν Χριστὸν ὑπαρξίς. Καὶ δι' αὐτὸν ἀκόμη τὸν λόγον ἡ δόξα καὶ ἡ «θέωσις» Αὐτῆς εἶναι ὄντως μετὰ Θεόν.

Ἐἴθε νὰ γίνωμεν καὶ ἡμεῖς ἄξιοι τῆς ἀγάπης Τῆς, ἀκολουθοῦντες ὁδὸν ἀγιωσύνης.

ΕΙΜΕΘΑ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ

«Τῷ μάλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν».
(Ἦσ. ΝΓ', 5).

1. Τί ἔπραξε ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἐσκέφθης ποτέ, ὦ ἄνθρωπε, πόσα ὀφείλεις εἰς τὸν Θεόν; Σὲ ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Σὲ ἔπλασε «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν του». Σοῦ ἐνεφύσησε «πνοήν ζωσαν». Σὲ κατέστησεν ὄν λογικὸν μὲ ἀπεριορίστους πνευματικὰς δυνατότητας. Σὲ ἔκαμε κύριον πάντων τῶν λοιπῶν δημιουργημάτων του. Θὰ ἠδύνασο νὰ γίνῃς καὶ σὺ τέλειος, ὡς ὁ οὐράνιος Πατήρ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς δημιουργίας σου ἀπετέλεσας τὸ ἀντικείμενον τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ, ὅστις, ἐν τῇ μεγάλῃ του ἀγάπῃ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, συνέλαβεν ἀπ' αἰῶνων τὸ σχέδιον τῆς ἐν χρόνῳ ἀπολυτρώσεως καὶ σωτηρίας σου. Ὅθεν ἄπειρος ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀνέκφραστον τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἡ τὰ πάντα κινουσα καὶ διέπουσα θεία δύναμις οὐδέποτε ἐγκατέλειψε τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ὅταν μετὰ τὴν παρακοήν, τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐξέπεσε τῆς θείας χάριτος, ὁ οὐράνιος Πατήρ, πανάγαθος καὶ πολυεύσπλαγχνος, μετήλθε πᾶν μέσον διὰ νὰ ἀνεγείρῃ τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον καὶ νὰ τὸν ἐπιναφέρῃ εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος. Τὰ τε νοερὰ καὶ ἄβυσσος καὶ τὰ ὕλικα καὶ φανερά του δημιουργήματα «τὰ πάντα δι' ἡμᾶς» διέθεσε καί, τρόπον τινά, ἐπεστράτευσε ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἐκίνησε τὰς στρατίας τῶν οὐρανίων ἀγγέλων διὰ νὰ μᾶς προστατεύουν καὶ νὰ μᾶς βοηθοῦν εἰς πᾶν ἔργον μας, ὥστε τὰ πάντα τὴν σωτηρίαν ἡμῶν νὰ κατεργάζωνται. Διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν πνευματικὴν εὐδαιμονίαν μας ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του, ὥστε ἐν πᾶσι νὰ ὑμνήτῃ τὸ ἅγιον ὄνομα αὐτοῦ διότι «τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε». Σύμψας ὁ ὕλικός κόσμος ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς κορωνίδος τῶν δημιουργημάτων, τοῦ ἀνθρώπου, ὅχι διὰ νὰ τὸν ρίψῃ εἰς τὴν παχυλὴν ἀπόλαυσιν καὶ ἰκανοποίησιν τῶν ταπεινῶν ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκός, ἀλλ' ὡς μέσον, ὡς κλίμαξ ἀνόδου του ἐκ τῶν ὕλικῶν εἰς τὰ ἄβυσσος, ἐκ τῶν ἐγκοσμίων εἰς τὰ ὑπερκόσμια.

Ἡ σωτηρία τοῦ ἀσεδήσαντος πρὸς τὴν θείαν δικαιοσύνην ἀνθρώπου, ἐμπεριεχομένη εἰς τὸ σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας, ἦτις τόσον ἐναργῶς ἐκδηλοῦται ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ Ἀναμαρτήτου,

ἀποτελεῖ μοναδικὸν παράδειγμα ἀγάπης ἀγαθοῦ Πατρὸς πρὸς ἀνάξιον τέκνον. Ἡ ἀνταρσία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἡ ἀποστασία του ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ δὲν μεταβάλλει, δὲν ἀμβλύνει, δὲν ἐξασθενεῖ τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀπολωλότος προδάτου δὲν ἀκυροῦται. Διότι «οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας» (Α' Θεσ. ε', 9). Δι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν σωτηρίαν «ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν» προφητῶν θεόπνευστοι. Ἠσχολήθησαν ἐπὶ μακρὸν καὶ διεῖδον ταύτην καὶ προεῖπον περὶ αὐτῆς φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ θείου φωτός. Ἡ σωτηρία μας ἀπετέλεσε μυστήριον καὶ διὰ τοὺς προφήτας καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἀγγέλους. Οἱ προφηταί, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς καὶ πάλιν ἐξ ἀγάπης ἀπέστειλεν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐρευνῶντες ὑπὸ τὸ φῶς τῆς θείας ἐλλάμψεως, ἠξιώθησαν μερικῆς ἀποκαλύψεως. Εἰς αὐτοὺς ἐφανερῶθη οἶονεὶ ἡ ἀρχὴ τῆς μελλούσης ν' ἀποκαλυφθῆ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος δόξης διὰ τῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος Πέτρος λέγει· «περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφητῶν οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες» (Α' Πέτρ. α', 10). Χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς ἠξιώθημεν πλήρους ἀποκαλύψεως διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο Θεοῦ τὸ δῶρον. Αὐτὸς «πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἦν ἡγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ» (Ἐφεσ. 6', 4 - 5). Καὶ ἐνῶ ἡμεθα ξένοι, λόγῳ τῶν παραπτωμάτων, χάριτι Θεοῦ, κατέστημεν «συμπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκετοὶ τοῦ Θεοῦ» (Ἐφεσ. 6', 19). Ἐγίναμεν οἰκοδομῆ καὶ «ναὸς ἅγιος ἐν Κυρίῳ». Ὅθεν ὀφείλομεν ν' ἀποδίδωμεν εὐχαριστίας εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα ἡμῶν, ὅστις συνέλαθε τὸ σχέδιον τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ κατέστησεν ἡμᾶς ἱκανοὺς νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν κληρονομίαν τῶν ἁγίων. Μᾶς ἐχάρισε τὴν δύναμιν τῆς πίστεως. Ὄρθωσε τὴν ψυχὴν μας πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὕψωσε τὴν καρδίαν μας ἀπὸ τὰ γῆινα, εἰς τὰ ὅποια ἦτο προσκεκολλημένη, πρὸς τὰ οὐράνια, πρὸς τὴν ζωὴν.

2. Ἡ θ υ σ ί α τ ο ὦ Υ ἱ ο ὦ τ ο ὦ Θε ο ὦ, ὡ ς ἀ π ὅ δ ε ι ξ ι ς τ ῆ ς μ ε γ ά λ η ς ἀ γ ά π η ς τ ο υ π ρ ὅ ς τ ὸ ν ἀ μ α ρ τ ω λ ὸ ν ἄ ν θ ρ ω π ο ν.

Ἡξίσαμεν τοιαύτης ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πατρικῆς στοργῆς καὶ τοιαύτης ἀγάπης; Ἄς στοχασθῶμεν, τί ἔπραξεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Κύριος καὶ τί ἀνταπέδωσεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Ἐδεργέτην του.

Πρέπει νά κρύψωμεν τὸ πρόσωπόν μας ἀπὸ αἰσχύνῃν, νά κλίνωμεν τὰ γόνατά μας, νά προσπέσωμεν ἐνώπιον τῆς Παντοδυναμίας του καὶ νά ζητήσωμεν συντετριμμένοι συγγνώμη διὰ λογαριασμὸν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπὸ τῆς παρακοῆς τῶν πρωτοπλάστων μέχρι τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς τὴν ἄλυσιν τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, ἀντιπαραθέτομεν τὴν ἄλυσιν τῶν ἀνομιῶν μας. Ἦναντιώθημεν εἰς τὴν θείαν θέλησιν, παρέδθημεν ρητὴν ἐντολὴν του, ἐγενόμεθα ἔργοι ἔναντι τῆς θείας δικαιοσύνης καὶ ἐξεπέσαμεν τῆς θείας χάριτος, ἐπλανήθημεν ἐν σχολιαῖς πορείαις. Ἐλησημονήσαμεν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ἠκολουθήσαμεν ψευδεῖς. ἤμαυρώσαμεν τὸ «κατ' εἰκόνα». Ἐμίναμεν ὑπήκοοι τοῦ διαδόλου. Ἐφονεύσαμεν τοὺς προφῆτας, οἵτινες ἐστάλησαν διὰ νὰ ρίψουν φῶς εἰς τὸ σκότος. Καὶ παρὰ ταῦτα ὁ οὐράνιος Πατήρ, ἀντὶ νὰ ἐξολοθρευθῇ ἀπὸ προσώπου τῆς οἰκουμένης μίαν τόσον διεστραμμένην γενεάν ἀνθρώπων, προχωρεῖ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας μας. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπειρῷ αὐτοῦ ἀγάπῃ πρὸς τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον, ἀποστέλλει εἰς τὸν κόσμον τὸ σωτήριόν του Φῶς «εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνων».

Ἀπεστάλη ὁ Ἀγαμέρτητος ἐν μέσῳ ἁμαρτωλῶν, ὡς πρόβατον ἐν μέσῳ λύκων. Ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ἤλθεν ἀπλῶς νὰ κηρύξῃ καὶ ἀποκαλύψῃ τὴν θείαν διδασκαλίαν εἰς τὸν τεταραγμένον κόσμον. Τὸ τέρμα τοῦ ἔργου του ἦτο ὁ Σταυρὸς. Καὶ πρὸ τοῦ Σταυροῦ ὁ ἐξευτελισμὸς, ἡ ταπεινωσις, ἡ μέχρι θανάτου θλιψίς, ἕνας πόνος ἀπέραντος. Ἐχρειάζετο ὅμως μία τοιαύτη θυσία διὰ νὰ ἐξιλεωθῇ τὸ καθολικὸν ἁμάρτημα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπρεπε νὰ ὑφωθῇ ἐπὶ τοῦ ξύλου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ διὰ τοῦ αἵματός του τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν. Διὰ νὰ ἱατρεύσῃ τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον. Περὶ τῆς θυσίας ταύτης καὶ τῆς λυτρωτικῆς διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος σημασίας της προεῖπεν ὁ προφήτης Ἡσαίας· «Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν. τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν» (Ἡσ. ΝΓ', 4 - 5).

Διὰ τῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὁ Θεὸς ἀπέδειξεν ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀνωτέρα πάσης θυσίας. Ἐν τῇ θεανδρικῇ ὑποστάσει τοῦ Ἰησοῦ, ἡ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐγνώρισεν τὴν μεγίστην ταπεινωσιν, τὸν δραματικώτερον θάνατον, τὴν θέωσιν, τὴν ἀνάστασιν. Καθηλωθεῖσα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἀνεστήθη ἐντελῶς

νέα, ἀντλήσασα ζωὴν καὶ δύναμιν. Ἐπὶ πλεόν κατήλθεν ἐκ τοῦ Σταυροῦ ἀπηλλαγμένη ἐκ τοῦ ρύπου τῆς ἁμαρτίας. Ἴδου τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Μόνον ἢ μεγάλη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν σταυρικὴν θυσίαν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ, ὅστις, ἀφοῦ ἐγνώρισεν τὴν περιφρόνησιν, τοὺς χλευασμοὺς καὶ τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, ἐδέχθη καὶ τὸν πλεόν ταπεινωτικὸν θάνατον «γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλιπ. δ', 8), ἵνα ἡμεῖς σωθῶμεν.

Καὶ τὸ παράδοξον, τὸ ἀπίστευτον καὶ τὸ θλιβερόν εἶναι ὅτι, ἐνῶ τσαυτὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὑπέστη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι οὐδὲν ἄνησχοῦμεν οὐδὲ μεριμνῶμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὡς νὰ εἶναι αὕτη ἄσχετος καὶ ξένη πρὸς τὰ καθήκοντά μας. Ἡ ἀδιαφορία μας αὕτη καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀκατανόητος, καθ' ὅσον καλῶς γνωρίζομεν, πόσον ἀναγκαῖα εἶναι δι' ὅλους μας ἡ προπαρασκευὴ κατὰ τὸν βραχυτάτον χρόνον τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας μας, καθ' ὃν δεόν νὰ ἐργαζώμεθα δι' ἕνα καὶ μόνον σκοπόν, διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἣτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων. Δι' ὃ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, νοουθετῶν, λέγει: «Ἄρα οὖν, ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν» (Γαλ. σ', 10).

Τί περιμένομεν; Τὴν ἐσχάτην ὥραν, καθ' ἣν θὰ κληθῶμεν ἵνα ἀπολογηθῶμεν ἐνώπιον τοῦ μεγάλου καὶ δικαίου Κριτοῦ; Καιρὸς ὅμως εἶναι νὰ ἐγερθῶμεν ἐκ τοῦ ὕπνου, εἰς τὸν ὁποῖον μᾶς εὐθίξει ἢ ράθυμος ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ψυχῇ, ἢ περὶ τῆς σαρκὸς πρόνοια, τὰ πάθη. Αὐτὰ δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἐφάνημεν ἀνάξιοι τῆς μεγάλης θυσίας τοῦ Ἄμνου τοῦ Θεοῦ, τοῦ δόντος τὴν ζωὴν αὐτοῦ «λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. κ', 28). Ἠξιώθημεν νὰ γίνωμεν συγκληρονόμοι αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Εὖρομεν μίαν ἀτίμητον παρακαταθήκην τιμίου Αἵματος, δι' ὃ ἀπεπλύναμεν τῶν ἁμαρτιῶν μας τὰ πλήθη, πλὴν μὲ νέους ρύπους ἀνομιῶν ἐστιγματίσαμεν τὸ λευκὸν ἔνδυμα τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννηθείσης ψυχῆς μας. Τὰ τάλαντα, τὰ ὁποῖα ἀφειδῶς μᾶς παρέδωκεν ὁ Κύριος, τὰ ἐκρύψαμεν ὑπὸ τὴν γῆν. Πολλοὶ ἐξηγόρασαν διὰ τῶν τάλαντων τοῦ Θεοῦ πρόσκαιρα ὕλικὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχάρισαν πρὸς στιγμὴν τὴν ψευδαίσθησιν τῆς χαρᾶς διὰ νὰ μεταπέσουν ἀμέσως εἰς τὴν θλίβιν. Διότι τὴν ἡδονὴν ἢ ὁδύνην διαδέχεται, ἐνῶ τὸν Σταυρὸν ἢ λύτρωσις, ἢ ἀνάστασις καὶ ἡ νίκη κατὰ τοῦ θανάτου.

Πολλοὶ ἴσως νὰ ἐρωτήσουν. Τί πρέπει νὰ πράξωμεν διὰ ν' ἀνταποδώσωμεν τὴν ὀφειλὴν μας πρὸς τὸν Κύριον; Ὅτι καὶ νὰ

πράξωμεν θὰ εἶναι πολὺ ὀλίγα, πολὺ μικρά, ἀσυγκρίτως κατώτερα τῶν ὕσων εὐεργεσιῶν ἐτύχομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἐλέγχει τὸ μέγεθος ἢ τὴν σμικρότητα τῆς προσφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ἐξετάζει τὴν διάθεσιν αὐτοῦ. Ἐν τοσούτῳ ἡμῶν ὀφειλῆμα εἶναι ἡ διαρκῆς ἀνάμνησις τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ Θεοανθρώπου καὶ ἡ διαρκῆς ἐγρήγορσις καὶ προσευχὴ μὲ πνεῦμα εὐθές καὶ καρδίαν καθαρὰν. Ἐνὸς καὶ μόνου πράγματος ἔχομεν ἀνάγκη· τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου. Ἐὰν τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου ἐνστερνισθῶμεν, εἶναι ἐντελῶς ἀνωφελές, περιττὸν καὶ ἐπιζήμιον ἴσως νὰ τυρδαζώμεθα περὶ πολλὰ ἄλλα. Ἄς σκεφθῶμεν ὅτι ἀρκετὸν καιρὸν «κατεδαπανήσαμεν ἐν τῇ κακίᾳ» (Πρβλ. Σοφ. Σολ. Ε', 13). Θὰ ἦτο ἀρκετὸς πολὺ ὀλιγώτερος χρόνος διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν σωτηρίαν μας.

3. Τ ὁ ἀ ν θ ρ ὠ π ι ν ο ν γ έ ν ο ς κ α τ ε σ π α τ ᾶ λ η σ ε τ ᾶ ς δ ω ρ ε ᾶ ς τ ο ῦ Θ ε ο ῦ κ α ι ἐ λ η σ μ ὄ ν η σ ε τ ὸ ν Ε ὑ ε ρ γ έ τ η ν τ ο υ .

Ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ ἐγερθῶμεν ἐκ τοῦ ὕπνου εἰς τὸν ὁποῖον μᾶς ἔρριψεν ἡ ἀμαρτωλὸς ζωὴ καὶ ἡ ραστώνη τοῦ θίου τούτου καὶ στοχασθῶμεν ὅποιαν εὐδαίμονα κατάστασιν ἐξασφαλίζει εἰς τὸν ἀνθρώπον ἡ ἐκ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ τελεία ἐξάρτησις του καὶ ἡ ἀναγκώρισις τῶν πλουσίων δωρεῶν τὰς ὁποίας ἐλάβομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐξαιρέτως δέ, ἐὰν ἀναλύσωμεν καὶ ἐρμηνεύσωμεν διδάγματα ἐκ τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, θὰ ἐπιποθήσωμεν ἀσφαλῶς τὸν πνευματικὸν ἐκείνον παράδεισον τὸν ὁποῖον ὑπόσχεται ὁ Κύριος εἰς τοὺς ἀγαπῶντας καὶ φοβουμένους αὐτόν. Τότε μὲ αἴσθημα κατανύξεως, συντριβῆς ἀλλὰ καὶ ἐξάρσεως θρησκευτικῆς θὰ ἀπηυθύνωμεν πρὸς τὸν Κύριον τὸ ἐρώτημα· «Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» (Λουκ. ι', 25). Θὰ ἐκυριευόμεθα ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀνταποκριθῶμεν κατὰ τὸν πλέον ἀσφαλῆ καὶ ταχὺν τρόπον εἰς τὴν μεγάλην ὀφειλήν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον. Διότι Αὐτὸς «ἡμᾶς, νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ἡμῶν συνεζωοποίησεν ἡμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἤρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ» (Πρβλ. Κολ. β', 13 - 14). Τί δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ ἀσθενεῖς νὰ πράξωμεν διὰ ν' ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίαν τοῦ Κυρίου, πρὸς τὴν μεγάλην ἀγάπην του; Ὅταν τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ καρδίαν φοβουμένην τὸν Θεὸν καὶ προφέρωνται ἀπὸ χεῖλη λαλοῦν-

τα τὴν ἀλήθειαν, τοῦτο ἀποτελεῖ μεγάλην ἀνταπόδοσιν εἰς τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν ὁ Θεὸς διὰ μίαν ἁμαρτωλὸν ἀνθρωπότητα, εὐρισκομένην ἐν ἠθικῇ ἀποσυνθέσει καὶ εἰδωλολατρία, ἠδδόκησε νὰ προσφέρῃ ὡς θυσίαν ἐξιλαστήριον τὸν ἑαυτοῦ Υἱόν, πόσον μᾶλλον δὲν θὰ εἰσακούσῃ τὴν δέησιν ἡμῶν τῶν ἐν μετανοίᾳ ἐκζητούντων τὴν συγχώρησιν καὶ τὴν ἴασιν; «Ἐπιστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς» (Ζαχ. Α, 3).

Εἰς ὅσους δὲν εἶναι εἰς θέσιν ἢ δὲν θέλουν νὰ νοήσουν τὴν ἀπερινόητον οὐσίαν τοῦ θείου Πατρὸς καὶ τὰς ιδιότητας Αὐτοῦ, μία τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀπειρος ἀγάπη, εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Δι' ἡμᾶς ὁμως, ὅτινες ἐλάβομεν πείραν τόσων πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Σταυροῦ, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἣτις οὐδέποτε ἐκπίπτει, καθίσταται πηγὴ ἐλπίδων καὶ φάρμακον ζωῆς. Δυστυχῶς τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ ἐχρησιμοποίησε διὰ ταπεινοῦς σκοποῦς. Ὑπέταξε τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ὕλην. Ἄντ' ἵνα ἀνυψωθῇ πρὸς τὸ φῶς καὶ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ, ἐπανήλθεν εἰς τὸ σκότος. Ἐλάβομεν πλοῦσι πνευματικὰ χαρίσματα, διὰ τὰ ὅποια ἔδει νὰ εὐγνωμονώμεν τὸν Ὑψιστον καὶ τὰ ὅποια θὰ ἔδει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ἐκεῖ, ὅπου ὀδήγησαν καὶ τὸν εὐσεβῆ Ψαλμῶδόν, ὥστε νὰ ψάλλωμεν μετ' αὐτοῦ· «Ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου· αὐτὰ με ὀδήγησαν καὶ ἤγαγόν με εἰς ὄρος ἁγίόν σου» (Ψαλμ. ΜΒ', 3). Ἄλλ' ἐγεγόμεθα παραβάται τοῦ θείου Νόμου καὶ ἠτιμάσαμεν καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον (Ρωμ. 6', 21). Ἐκεῖνος μᾶς ἐπλασε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ, ἵνα γίνωμεν τέλειοι, ὡς ὁ οὐράνιος ἡμῶν Πατήρ. Ἔθετο ἐν ἡμῖν Νόμους καὶ ἐντολάς. Μᾶς κατέστησε κοινωνοῦς τῆς σοφίας του. Καίτοι ἐκπεσόντας, οὐδέποτε μᾶς ἐγκατέλειψε, ἀλλὰ προνοεῖ καὶ θάλπει ἡμᾶς. Πεπτωκότας μᾶς ἀνήγειρε. Νεκροὺς ὄντας μᾶς ἀνέστησε, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ. Ἴδου πόσον ἐπροχώρησεν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Μᾶς συνανέστησε μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ «συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξῃται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ» (Ἐφεσ. 6', 6 - 7). Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ κακοὶ ὀφειλέται ἐστρέψαμεν τὴν πτέρναν κατὰ τοῦ Ἐδεργέτου, ὥστε νὰ ἐπαληθεύσῃ τὸ διὰ τοῦ Ψαλμῶδου λεχθέν· «Ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου» (Ψαλμ. ΡΗ', 5).

Ποιμαντικά Θέματα

Η ΕΠΙΓΝΩΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΧΑΡΙΤΟΣ

Τὸ οὐσιώδες κριτήριον τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι, κατὰ τὸν Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον, ἡ ἐπίγνωσις τῆς Θ. Χάριτος ἐκ μέρους τοῦ χριστιανοῦ. Ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἔχει λάβει διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἄλλων μυστηρίων. Ἐὰν δὲν γνωρίζῃ αὐτὴν τὴν Χάριν, αὕτη ἐγκαταλείπει αὐτόν. Διότι «ἡ Χάρις φυσικὰ δὲν παραμένει εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν τὴν γνωρίζουν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους διὰ τὴν ἄγνοιαν»¹.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἄγνοια τῆς Θ. Χάριτος εἶναι συγχρόνως, κατὰ τὸν Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον, ἄγνοια τῆς ἀληθείας διὰ τῆς ὁποίας ὁ πιστὸς σώζεται. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς ἡ ἄγνοια τῆς Θ. Χάριτος ἐκ μέρους τοῦ χριστιανοῦ ἀποτελεῖ ἁμαρτίαν. Λόγω δὲ τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς, ἐν τέλει, ἀναχωρεῖ ἡ Θ. Χάρις ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ χριστιανοῦ καὶ καθίσταται οὗτος ἀσθενὴς καὶ ἀνίκανος νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν του. «Ὅτι αὕτη ἡ χάρις δὲν ἀναχωρεῖ τόσο ἀπὸ τὸν χριστιανὸν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὅσον ἀναχωρεῖ διὰ τὴν ἄγνοιαν ὅπου δὲν γνωρίζει τὴν χάριν ὅπου ἔλαβεν. Ὅτι τοῦτο φανερώνει τὸ ρητὸν ἐκεῖνο ὅπου λέγει, πῶς ὁ Θεὸς θέλει κάθε ἄνθρωπον νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, ἥγουν νὰ γνωρίσῃ καλὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρά ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ αὐτὴν τὴν χάριν ἦλθεν ὁ Χριστός, καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανε»². Ἐπομένως «οἱ χριστιανοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ ζῶσι, καὶ κινουῦνται καὶ εἰσὶ. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συνομιλίαν, ματαίως ὁ νομᾶς εταί χριστιανός, ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἔχει τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ γενικῶς, ἥγουν νὰ γνωρίσῃ ἐμπράκτως, πῶς ἔχει εἰς τὸν ἐαυτόν του τὴν χάριν»³.

Ἄλλ' ἡ ἐπίγνωσις τῆς Θ. Χάριτος ἐκ μέρους τοῦ χριστιανοῦ κατανοεῖται, συμφώνως πρὸς ὅ,τι λέγει ὁ ὁσῖος Συμεὼν καὶ ὡς κεντρικὸν στοιχεῖον τῆς πνευματικῆς του ταυτότητος, δηλ. τῆς

1. Τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου τὰ εὐρισκόμενα (ἐκδ. Βασ. Ρηγοπούλου), σελ. 122.

2. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 123.

3. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 124.

αυτογνωσίας του. Ὁ χριστιανὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ αὐθεντικῶς τὸν ἑαυτὸν του, ἐὰν δὲν ἔχῃ ἐπίγνωσιν τῆς λυτρωτικῆς ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος εἰς τὴν προσωπικὴν του ζωὴν. Διότι ἡ ἐπίγνωσις αὐτὴ βιώνεται, κατὰ βάθος, ὡς διάλογος αὐτογνωσίας. Οὕτως ὁ χριστιανὸς ὁ ὁποῖος γνωρίζει «ἐμπράκτως» τὴν Θ. Χάριν διαλέγεται πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς πνεῦμα, τὸ ὁποῖον «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς» «εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν» (Γαλ. 4, 6). Τοῦτο πάλιν σημαίνει, ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον «οἰκεῖ ἐν ἡμῖν» (Α' Κορ. 3, 16) εἶναι ὄχι μόνον ὁ ἐκ Θεοῦ μεσίτης, κατὰ τὰς σχέσεις τοῦ χριστιανοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ κεντρικὸν καὶ οὐσιαστικὸν στοιχείον τῆς πνευματικῆς του ταυτότητος. Χωρὶς τὸν διάλογον μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, δηλ. τὴν βιωμένην (ἐμπρακτον) Θ. Χάριν, ὁ χριστιανὸς οὔτε τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας του συνειδητοποιεῖ οὔτε τὴν βαθυτέραν φύσιν τῆς ἀτομικῆς του ὑπάρξεως. Καθὼς οὗτος πορεύεται πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς «στενῆς» καὶ «τεθλιμμένης» ὁδοῦ, διαλέγεται λυτρωτικῶς μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὁ διάλογος αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ μαρτυρία τῆς ἐπίγνωσεως τῆς Θ. Χάριτος, εἶναι συγχρόνως καὶ διάλογος μὲ τὴν βαθυτέραν φύσιν τῆς προσωπικότητος τοῦ χριστιανοῦ. Διὰ τοῦτο, ἐν τέλει, ἡ ἄγνοια τῆς Θ. Χάριτος εἶναι ἄγνοια τῆς πνευματικῆς ταυτότητος καὶ αὐτοσυνειδησίας τοῦ χριστιανοῦ.

Ἡ θεμελιώδης αὐτὴ ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς εἶναι ὄντως ἡ κλεῖς τῆς κατανοήσεως τοῦ «μυστηρίου» τῶν συγκινησιακῶν κρίσεων εἰς τὴν ζωὴν τοῦ χριστιανοῦ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἐνδέχεται νὰ ὑποφέρῃ ψυχικῶς, κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα, ὅπως καὶ κάθε ἄλλος ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς του. Πιθανῶς καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι παγιδευμένος εἰς τὸν φαῦλον κύκλον τῆς νευρωτικῆς συμπεριφορᾶς. Ἐν τούτοις ἡ «ἐπίγνωσις τῆς ἀληθείας», ὡς βίωσις τῆς λυτρωτικῆς ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν χριστιανὸν νὰ χάσῃ τὴν πνευματικὴν του ταυτότητα, ἀλλ' ἀντιθέτως ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς βαθυτέραν συνειδητοποίησιν τῆς ἀτομικῆς του ὑπάρξεως. Ἐπίσης δὲ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν του.

Διὰ τὸν τελευταῖον αὐτὸν λόγον αἱ ψυχροσωματικαὶ κρίσεις πολλῶν ποιμαιομένων, ἐπὶ νευρωτικοῦ ἐπιπέδου, δὲν πρέπει νὰ ὁδηγοῦν τὸν ποιμένα εἰς ἀδιέξοδον ἀλλὰ νὰ τοῦ συνειδητοποιοῦν ὀλονέν καὶ περισσότερον τὴν ἀνάγκην τῆς δραστηκῆς λυτρωτικῆς ἐνεργείας τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, δηλ. τὴν ὑπαρξιακὴν σημασίαν τῆς «ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας» διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ σωτηρίαν τῶν πιστῶν.

ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ *

Πολλοί "Ελληνες ἀπ' τὸ Λονδίνο καὶ τὶς γύρω πόλεις ἔρχονταν νὰ ἐκκλησιαστοῦν στὴ Μονή. Τὸ καλοκαίρι ἐπειδὴ οἱ προσερχόμενοι εἶναι πολλοί, γι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιοῦν μιὰ Ἐκκλησία λίγο πιὸ κάτω ἀπ' τὴν Μονή, πού τοὺς παρεχώρησε ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία γι' αὐτὲς τὶς ἀνάγκες. Ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται σὲ μιὰ πολὺ καταναυτικὴ ἀτμόσφαιρα. Ἰδίως ἔταν ἐκφωνοῦνται οἱ δεήσεις ὑπὲρ τῶν πιστῶν, τότε ἕλος ὁ λαὸς ψάλλει τὸ «Κύριε ἐλέησον» τρὶς σὲ πλ. α' ἤχον, ὅπως στίς ἀγρυπνίες τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀλλὰ σὲ ἀργότερο ρυθμῷ. Διέκρινα πολλοὺς πού τὴν ὥρα τῆς Θ. Λειτουργίας κρατοῦσαν στὸ χέρι τοὺς τὸ κομποσχοῖνι, πού εἶναι τὸ ὄπλο κατὰ τοῦ διαβόλου. Τὰ δάκτυλα συντονίζονται μὲ τοὺς παλμούς τῆς καρδιάς. Τί θαυμάσια ἄρμονία! Στὸ «μετὰ φόβου» πολλοὶ εἶναι ἐκείνοι πού πλησιάζουν στὴν ζωηφόρο Ἁγία Τράπεζα γιὰ νὰ κοινωνήσουν, νὰ συμμετάσχουν στὸ Μυστικὸ Δείπνο καὶ νὰ λάβουν τὸ φάρμακο τῆς ἀθανασίας. Ὁ ἓνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλο μέσα σὲ βαθειὰ κατάνυξι. Εἶναι συγκινητικὸ νὰ βλέπης τοὺς ὑποψηφίους πολῖτες τοῦ Οὐρανοῦ νὰ ἐταιμάζωνται γιὰ τὸ ταξίδι, ἢ μᾶλλον νὰ βλέπης ὄχι τοὺς ὑποψηφίους πολῖτες ἀλλὰ τοὺς πολῖτες! Γιατὶ ἀπὸ τώρα ζοῦν καὶ ἀναπνεύουν Οὐρανόν. Ἡ ἱστορία «περιχωρεῖται» ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ.

Μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία οἱ κουρασμένες ψυχές μποροῦν νὰ ἀποθέσουν τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν τους. Πολλοὶ γι' αὐτὸ ἤρθαν στὸ Μοναστήρι ἀπὸ τόσο μακριά. Οἱ Ἱερομόναχοι τῆς Μονῆς ἀρχίζουν αὐτὸ τὸ υπεύθυνο καὶ τόσο βαρὺ ἔργο· τὸ ἔργο τῆς ἐξομολογήσεως. Ἐδῶ πιά δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰσχωρήσῃ. Ἀνοίγει ἡ καρδιά καὶ κατακαίγονται τὰ ἄχυρα. Σχεδὸν ὅλη τὴν ἡμέρα ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν Χριστιανῶν ἐξομολογοῦν οἱ πατέρες τῆς Μονῆς. Ναί! Στὴ χώρα ἐκείνη, πού εἶναι μὲν πολιτισμένη ἀλλὰ ἀποξενωμένη ἀπ' τὸ Θεό, ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. Ὅσο φεύγει ὁ Θεὸς τόσο ἄγχος ἔρχεται.

Κάποια Κυριακὴ ἤρθε ὀμάδα Ἑλλήνων φοιτητῶν πού ἦταν ἄθεοι, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει μὲ ἕνα μεγάλο ποσοστὸ νέων στὴν Ἁγγλία, πού γι' αὐτοὺς ἡ ἀθεΐα εἶναι παράγωγη δηλ. γεννηθήκαν σὲ ἀθεϊστικὰ περιβάλλοντα καὶ ζοῦν μέσα στὴν κατάστασι τῆς ἀ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 318 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

θείας. ἤρθαν γιὰ νὰ ἀκούσουν ἀπὸ κάποιον ἐκεῖ μοναχὸ γιὰ τὴν νηπτικὴ Θεολογία, τὴν πατερικὴ καὶ ὀρθόδοξη. Καὶ ἐνῶ ἐκείνος μιλοῦσε ἀκατάπαυστα γιὰ τὴν βίωσι τοῦ Θεοῦ, ἐκείνοι ἀκούγαν μαγευμένοι. Πόσες τέτοιες ψυχὲς ἀγνωστες σὲ μᾶς ἀλλὰ πολὺ γνωστὲς στὸ Θεό, ποὺ τίς ἀγαπᾶ καὶ ἐνδιαφέρεται προσωπικά, δὲν ὠφελοῦνται!! Γιατὶ σήμερα οἱ νέοι καὶ οἱ ἄθεοι ἀκόμα δὲν ἀρκοῦνται σὲ συμβατικότητες καὶ στεῖρες ἠθικολογίες, ἀλλὰ θέλουν κάτι θαυτέρο καὶ ἥρωϊκό. Γι' αὐτὸ καὶ πιστεῦω, ὅτι ἡ ἥρωϊκὴ πλευρὰ τοῦ μοναχισμοῦ πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦθῃ πολὺ ἀπ' τὴν Ἐκκλησία. Μιλᾷει πολὺ στὶς σύγχρονες καρδιὰς τῶν νέων ποὺ ζητοῦν ὄχι πολὺ ἀλλὰ μεγάλα. Γι' αὐτὸ καὶ ἐγκληματοῦν ἐκείνοι ποὺ κατηγοροῦν τὸν Μοναχισμό ἢ τὸν ἔχουν ἀποξενώσει ἀπ' τὴ διδασκαλία τους!!

Στὶς 3 περίπου τὸ ἀπόγευμα γίνεται ἡ Παράκλησι στὴν Παναγία. Ἄν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπη τὴν κάνουν ἔξω, κάτω ἀπ' τὰ ψηλά δένδρα (φλαμουριές) ποὺ ὑπάρχουν στὸ χῶρο τῆς Μονῆς. Οἱ προσκυνητὲς (κατὰ τὸ πλεῖστον Ἕλληνες) σχηματίζουν δυὸ χοροὺς καὶ ψάλλουν τὴν Παράκλησι στὴν Παναγία. Ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐλογία ὀλοκλήρου τῆς φύσεως. Εἶναι ὁ «ἔσχατος ἄνθρωπος τῆς προπαρασκευαστικῆς περιόδου τῆς σωτηρίας καὶ ὁ πρῶτος τῆς ἐν Χριστῷ καινῆς κτίσεως» ("Αγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς). Εἶναι ὁ «καρπὸς τῶν κτισμάτων» (Καθάσιλας) καὶ «ἡ αὐτὴ τῶν λογικῶν προβάτων». Ξέρουν οἱ πιστοὶ ὅτι ὅπως ὁ Χριστὸς εἰρήνευσε τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν Θεό, ἔτσι καὶ ἡ Παρθένος εἰρήνευσε τὸν πιστὸ μὲ τὸν Χριστό, γι' αὐτὸ καὶ προσεύχονται διαρκῶς. Ὅπως δὲν ὑπάρχει πῶς δυνατὴ μεσιτεία πρὸς τὸν Πατέρα ἀπὸ τὴν μεσιτεία τοῦ Χριστοῦ ἔτσι δὲν ὑπάρχει ἄλλη πῶς δυνατὴ μεσιτεία πρὸς τὸν Χριστό ἀπ' τὴν μεσιτεία τῆς Παναγίας. Ἄρα ἡ Θεοτοκολογία συνδέεται στενὰ μὲ τὴν Χριστολογία. Ἀγαποῦμε τὴν Παναγία ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό καὶ ἐπὶ πλέον τὴν ἀγαποῦμε γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν τελεία ἀγάπη πρὸς Αὐτόν. . .

Μετὰ τὴν παράκλησι μιὰ ἄλλη πολὺ συγκινητικὴ σκηνὴ ἐκτυλίσσεται. Οἱ περισσότεροὶ προσκυνητὰ συγκεντρώνονται στὴν τράπεζα τῆς Μονῆς καὶ παίρνουν τὸ γνωστὸ πιά ἀγγλικὸ τσάϊ. Ἡ κάθε οἰκογένεια ἔφερε ἀπ' τὸ σπίτι γλυκὰ καὶ διάφορα ἄλλα ἐδέσματα καὶ παρατίθενται στὴν τράπεζα. Βλέπει κανεὶς μιὰ μορφὴ κοινοκτημοσύνης. Ὅσοι ἐώρτασαν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐβδομάδος, τότε δέχονται εὐχὲς ἀπ' τοὺς ἄλλους καὶ προσφέρουν αὐτοὶ «εἰς ἀγάπης ἀντέκτισιν» γλυκὰ. Ἀκοῦν καὶ τὸν πολυχρονισμό. Ἀλήθεια ζῆ κανεὶς ἐκεῖ μιὰ εὐχάριστη νότα στὴν τόσο ψυχρὴ ζωὴ τῆς ἐβδομάδος.

Υπάρχουν μερικές οικογένειες πού συνδέονται στενά με τούς Μοναχούς τῆς Μονῆς καὶ μεταξύ τους. Ἔχει δημιουργηθῆ μιὰ μικρὴ παροικία με ἅγια συναισθήματα. Κάθε Κυριακὴ συναντιοῦνται στὸ Θυσιαστήριο καὶ στίς κοινὲς συνομιλίες καὶ στίς στιγμὲς τῆς οἰκειότητος. Παίρνουν ἔτσι πολὺ θάρρος γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα τους ἐκεῖ στὴν ξενιτειά. Καὶ ὅταν ὁ ἥλιος γέρνη καὶ τὸ σκοτάδι ἀπλώνει τὰ πέπλα του, φεύγουν οἱ Χριστιανοὶ με πολλὰ ἐφόδια γιὰ τὰ σπίτια τους καὶ τίς δουλειές τους, με τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπιστρέψουν τὴν ἄλλη Κυριακὴ στὸ ἀγαπημένο τους Μοναστήρι. Γιατὶ τὸ αισθάνονται πολὺ δικό τους. Οἱ δὲ Μοναχοὶ ἀνέρχονται ξανά στὸ ὄρος τοῦ Θαδῶρ γιὰ τὴν δίωσι τοῦ Θεοῦ. Ἀλήθεια ἐκεῖ μπορεῖ κανεὶς νὰ δῆ ἔμπρακτα τὴν ἁρμονικὴ συνύπαρξι τῆς οἰκογενείας με τὸν μοναχισμό. Ὁ Μοναχὸς προέρχεται ἀπ' τὴν οἰκογένεια καὶ ἡ οἰκογένεια ἐμπνέεται καὶ βοηθεῖται ἀπ' τὸν Μοναχισμό. Δὲν βρίσκονται καθόλου σὲ διαλεκτικὴ ἀντίθεσι.

Μπορῶ νὰ πῶ, τελειώνοντας αὐτὲς τίς πενιχρὲς σκέψεις, ὅτι ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Λονδίνου ἔχει δημιουργήσει μιὰ καλὴ παράδοσι. Εἶναι «ὁ πόκος ὁ ἐνδρῶσος» τοῦ Γεδεῶν ἀπ' ὅπου ἀποστάζει ἡ δρόσος καὶ γαληνεύει τόσες διψασμένες καὶ ξηραμένες ψυχές. Λένε, καὶ εἶναι σωστὸ αὐτό, ὅτι ὅπου ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἐκεῖ ὑπάρχει ζωὴ. Εἶναι ὅμως ἐπίσης σωστὸ, ὅτι ὅπου ὑπάρχουν ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, πλήρεις πνεύματος ἁγίου, ἐκεῖ ὑπάρχει πνευματικὴ ζωὴ. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ὅπως ἡ ἁμαρτία, πού συντελεῖται στὸ βάθος τοῦ ἀνθρώπου, ἐξέρχεται πέρα ἀπ' τὰ σύνορα τῆς προσωπικῆς ζωῆς καὶ ἐπεκτείνεται καὶ στοὺς γύρω καὶ ἔχει ἐπομένως κοσμικὴ σημασία, τὸ ἴδιο γίνεται καὶ με τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ. Ὅταν κατακλύση τὴν ψυχὴ διαπορθιμύεται καὶ στὸ σῶμα καὶ δι' αὐτοῦ καὶ στὴν ἄλογο φύσι. Χαριτώνει καὶ ἄλλους.

ὦ Κύριε! αὐξήσε αὐτὲς τίς σύγχρονες Βασιλειάδες, ὅχι σὲ κτηριακὰ συγκροτήματα, ἀλλὰ σὲ ἀνθρώπους με θερμότητα Πνεύματος. Τίς ἔχουμε τόσο ἀνάγκη! Κύριε! κάνε μας δικούς Σου. Τότε θ' ἀλλάξουν πολλὰ πράγματα στὴ ζωὴ μας.

Ἄρχιμ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ Ἱερικῆρκος

ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ

ΚΑΙ ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ*

Π ρ ο σ ῑ μ ῖ ο ν .

Σκοπὸς τοῦ παρόντος δὲν εἶναι ἡ ἐκ τῆς κρούσεως τῶν χορδῶν τῆς «λύρας τῆς μελωδίας» καὶ τῆς «μελουργοῦ κιθάρας» προερχομένη εὐχαρίστησις, ἀλλ' ἡ, διὰ τῆς ἐμβαθύνσεως καὶ ἀναλύσεως τοῦ Ψαλμοῦ τοῦ Ρωμανοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα, προσεγγίσεις καὶ ψυχικὴ συνομιλία, εἰ δυνατόν, μὲ τὸν ποιητὴν καὶ τὸν κόσμον τοῦ ποιήματός του. Τὸ ὅτι, βεβαίως, τοῦτο ἀποτελεῖ πάντοτε εἰς τὴν περὶ τοὺς ὕμνους ἐνασχόλησιν λίαν τολμηρὸν ἐγχείρημα, μόλις εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ εἴπωμεν. Διότι ἡ προσέγγισις αὕτη τοῦ δυσπροσίτου ὕψους τοῦ ποιητοῦ, μὲ τὴν ὑπερεκχειλίζουσαν καὶ ἀσυγκράτητον δίσφιν πρὸς λυτρωμόν, τὴν πυρακτωμένην διάθεσιν λυρικῆς θρησκευτικῆς αἰσθαντικότητος καὶ τὴν πηγαίαν καὶ παλλομένην δημιουργικὴν ἔμπνευσιν, θέλει ὡς ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν ὄχι μόνον ἰσχυρὰν φιλολογικὴν πανοπλίαν, ἀλλὰ καὶ ψυχικὴν τινα μετ' αὐτοῦ συγγένειαν καὶ ποιητικὴν γειννίασιν. Ὑπ' αὐτάς δὲ τὰς προϋποθέσεις, ἐὰν εὕρισκετο ὁ Μελωδὸς μεταξὺ ἡμῶν σήμερον, εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ἠσθάνετο τὴν ποιητικὴν του καρδίαν, περισσότερον τῶν ὕμνων του, πληττομένην. Διότι εἰς τὰς ἀναλύσεις αὐτάς, δίκην ἐντίμων θανδάλων, ἀπογυμνοῦμεν τὸν ὕμνον τῆς συγκινήσεώς του, ἀποσκορακίζομεν τὰ κύματα τῆς διαρκῶς πρὸς ἐσωτερικέυσιν τεινούσης μυστικῆς θρησκευτικῆς ἁρμονίας καὶ ζητοῦμεν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸν ποιητὴν. Καθ' ἡμᾶς ὁ πολὺ ὑψηλότερον τοῦ πεζοῦ ἱστάμενος ποιητικὸς — ἐν προκειμένῳ ὁ Ρωμανικὸς — λόγος, δὲν ἔχει ἀνάγκην τοιαύτης ἐρμηνείας, διότι οἱ εὐχυμοὶ καρποὶ του μᾶς δίδονται δι' ἄλλου τρόπου καὶ εἰς ἀνάλογον ἀτμόσφαιραν νωπότεροι. Καὶ δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα αὕτη εὕρισκεται εἰς τὸν ἱερὸν

* Σ η μ ε ῖ ω σ ι ς. Αἱ σελίδες ποὺ ἀκολουθοῦν ἐγράφησαν πρὸ εικοσαετίας καὶ πλέον (1955). Ἔχουν τὴν δειλίαν καὶ ταυτοχρόνως τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς πρώτης γνωριμίας μὲ τὸν ποιητικὸν λόγον καὶ κόσμον τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ. Παρὰ τὰς ἀδυναμίας των, ὁμως, ἔχουν — ἐλπίζομεν — κάτι νὰ προσφέρουν εἰς τὸν σύγχρονον ἀναγνώστην, καθὼς τὸν δοηθοῦν νὰ πλησιάσῃ τὴν Ρωμανικὴν ὕμνογραφίαν καί, μέσῳ αὐτῆς, τὸν ἅγιον Παντελεήμονα.

χώρον τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας, ὅπου ὅλα εἶναι πλήρως ἐνηρμο-
νισμένα πρὸς τῆς ψυχῆς μας τοὺς πόθους καὶ συντελεστικά εἰς τὴν
ἀπαλλαγὴν μας ἀφ' ἐνός τῶν γηγένων, εἰς τὴν λύτρωσιν ἀφ' ἐτέ-
ρου καὶ τὴν μετὰ τοῦ θεοῦ ἔνωσίν μας: Βυζαντιναὶ ἀγιογραφίαι
ἀποπνευματωμένων ἱερῶν μορφῶν, ἱλαρὸν φῶς κανδηλῶν καὶ κη-
ρίων, κατανυκτικοὶ λόγοι, γλυκεῖς ἀρμονικοὶ φθόγγοι καὶ ἤχοι μὲ
ἡσυχαστικὸν καὶ γαληνευτικὸν ἦθος. Ὅλα αὐτὰ δίδουν τὴν εὐκαι-
ρίαν εἰς τὸν Ὁρθόδοξον Χριστιανὸν ἀκροατὴν, νὰ γίνῃ αὐθόρμη-
τος δέκτης τῆς ποιητικῆς οὐσίας τῶν ὕμνων. Ὅταν δὲ μετ' αὐτῆς
τῆς αἰσθητικῆς δεκτικότητος καὶ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν λατρείαν
συνυπάρχη καὶ ὁ μέγας ἐρμηγεὺς καὶ αἰσθητικὸς, ἤγουν ἡ Πίστις,
τότε ἡ ὑψηλὴ τέχνη τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως συμβάλλει τὰ
μάλιστα εἰς τὴν εὐλογημένην προσάραξιν μας εἰς τὸν εὐδιον λιμένα
τῆς θεϊκῆς γαλήνης.

Ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐργασίας ἐκθέτομεν ἐν πάσῃ δυνατῇ
συντομίᾳ ὀλίγα εἰσαγωγικά, ἐν οἷς περιελάβομεν τινα περὶ τοῦ
βίου τοῦ Ἁγίου θάσει τῶν ἀρχαιότερων συναξαρίων, ὡς καὶ τὰ
κατὰ τὸν Ψαλμὸν τοῦ Ρωμανοῦ εἰς τὸν Ἅγιον. Εἶτα εἰσερχόμεθα
εἰς σύντομον ἀνάλυσιν τοῦ κοντακίου καὶ τῶν οἰκῶν τοῦ Ἰμνου,
παρενείροντες ἐνιαχοῦ μετρικὰς τινας, ὡς καὶ αἰσθητικὰς παρατη-
ρήσεις, ἴσως ὄχι ἀδιαφόρους ἢ ἀνωφελεῖς διὰ τοὺς ἐν πνεύματι
ἀδελφοὺς.

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

α'. Τὰ κατὰ τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα.

Ὁ Ἅγιος καὶ ἔνδοξος μεγαλομάρτυς Παντελεήμων — ἀγνω-
στον πότε ἀκριβῶς ἐγεννήθη — ἔζησε περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου μ.Χ.
αἰ. καὶ ἐμαρτύρησεν ἀρχὰς τοῦ τετάρτου — πιθανώτατα 305 —
ἐπὶ Μαξιμιανοῦ, ἐν Νικομηθεΐᾳ τῆς Βιθυνίας τῆς Μ. Ἀσίας, ὅθεν
καὶ κατήγετο. Ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡδὴ ἡλικίαν ἀντιμετώπισε
τὰς ζωηρὰς θρησκευτικὰς ἀντιθέσεις τῶν γονέων του. Διότι ὁ μὲν
πατὴρ του Εὐστόργιος ἦτο εἰδωλολάτρης ἀξιωματούχος — ἴσως δὲ
καὶ μέλος τῆς Συγκλήτου: «ἐπιφανὴς τὸν βίον καὶ ἐπιφανέστερος
τὴν ἀσέβειαν. Τὰ γὰρ ἐλλήνων σεβόμενος ἦν καὶ θερμὸν ἔχων
περὶ ταῦτα τὸ ζῆλον»¹. Ἡ δὲ μήτηρ του Εὐδοῦλη, «ἐκ προγόνων
τὸν Χριστὸν σεβομένη»², προσεπάθει μετὰ τοῦ φυσικοῦ της γάλα-

1. Συμ. ὁ Μεταφρ. P.G. 115, 44.

2. SYN. CONSTANT. 847.

κτος νά ἐνσταλάξῃ καὶ τὸ γάλα τῆς παντελεῆ σωτηρίαν ἀπεργαζομένης Χριστιανικῆς Πίστεως, εἰς τὸν τρυφερόν της βλαστὸν Παντολέοντα — οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ υἱὸς της πρὸ τοῦ Μαρτυρίου του. Ἄλλ' «ἔτι ἀτελεῆ καὶ ἄωρον ἄγων τὴν ἡλικίαν ὁ Παντολέον, στερεῖται τῆς εὐσεβοῦς μητρὸς του» καὶ παραδίδεται πλέον ὡς δροσερὸν ἄνθος εἰς τοὺς πυριστάκτους ἀνέμους τῆς εἰδωλολατρίας, πνέονται ὅτε μὲν ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν πατρικῶν χειλέων καὶ τῆς πετρῶδους του καρδίας, ὅτε δὲ ἀπὸ τῶν μαθημάτων τοῦ μεγάλου ἱατροῦ τῶν Ἄνακτόρων Εὐφροσύνου καὶ τῶν ἄλλων διδασκάλων του. Ἐντεῦθεν ἄρχεται συνειδητοποιουμένη εἰς τὴν ἀπαλήν ψυχὴν τοῦ Παντολέοντος ἡ ἀγωνία καὶ τὸ δράμα τῆς μητρὸς του, τῆς ὁποίας — ἀπελθούσης ἤδη ἐκ τῆς ἐπιγείου σκηνῆς — τὸν θρησκευτικὸν ρόλον ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ μετὰ μεγίστης δυνάμεως νά συνεχίσῃ.

Ὁ νεαρὸς μαθητὴς τοῦ Εὐφροσύνου, καθίσταται ὁσημέραι, ἔνεκα τῆς μεγάλης του ἀρετῆς καὶ τῆς καταπληκτικῆς διὰ τὴν ἡλικίαν του προόδου εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην, ἡ λαμπρὰ καὶ αἰγλήσσσα μορφή, εἰς τὴν ὁποίαν συγκεντροῦνται πᾶσαι αἱ ἐλπίδες τοῦ εἰδωλολάτρου πατρὸς, τοῦ διδασκάλου του καὶ — τὸ σπουδαιότερον — αὐτοῦ τοῦ Μαξιμιανοῦ, ὅστις προσωπικῶς ἐνδιεφέρετο διὰ τὰς ἱατρικὰς σπουδὰς του, προσρίζων αὐτὸν διὰ τὴν ἐπίζηλον θέσιν τοῦ ἀρχιάτρου τῶν ἀνακτόρων του.

Ἄλλ' ἄλλως ἔδοξε τῇ Κυρίῳ. Καὶ εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὅτε ὁ Παντολέον ἡμέραν τινὰ ἐπέστρεφεν ἐκ τῶν ἀνακτόρων, ἠλίευσεν αὐτὸν διὰ τῆς σαγήνης τοῦ Πρεσβυτέρου Ἑρμολάου. Φαίνεται σαφῶς πλέον, ὅτι ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ εἶναι νά ὑπηρετήσῃ ὁ νέος ἱατρὸς καὶ τὰ πολυτελέστερα ἐκείνων παλάτια τοῦ Παμβασιλέως, τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν δηλονότι³.

3. Ὁ Ἰωάννης Γεωμέτρης, εἰς ἔμμετρόν του ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἅγιον, ὡς ἔξῃς διασώζει τὸν πρῶτον διάλογον μεταξὺ Ἑρμολάου καὶ Παντελεήμονος:

Ἐρμολ. Ἄ μανθάνεις νῦν σου καθηγέτου πάρα
τὶ ταῦτα κάμοι σὸν φίλῃ προθυμίᾳ
ἄγγελιον ὡς ἔχουσι εἰδέναι θέλω.

Παντελ. Τέχνην Γαληνοῦ, τὴν Ἴπποκράτους ἅμα
Ἄσκληπιοῦ τε τοῦ σοφοῦ προμηθέως,
βίβλους ἐλίσω τῶν τεθέντων δογμάτων
καθηγέτη δὲ πείδομαι καὶ γὰρ δέον.

Ἐμενεγ ὀλοκλήρους ἡμέρας πλησίον τοῦ Ἑρμολάου, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς ἀνησυχίας τοῦ Παλατίου, τοῦ Διδασκάλου του καὶ τοῦ πατρὸς του. Ἡσθάνετο μεγίστην εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν στροφὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ του ἀγῶνος καὶ ἔτι μεγαλυτέραν ἀνακούφισιν ὅτε ἀπετίνασσε τὸ βάρος τῶν ὀγκωδῶν εἰδώλων ἀπὸ τὰ στήθη του. Τὸν ἐδρόσειζεν ἡ ζεῖδωρος πνοὴ τῆς νεοφύτου ἐν αὐτῷ Χριστιανικῆς πίστεως. Συναντήσας ἡμέραν τινὰ καθ' ὁδόν, παιδίον νεκρὸν — ἐκ δῆγματος δηλητηριώδους ἐχίδνης — ἀνέστησε τοῦτο διὰ θερμῆς προσευχῆς καὶ ἐθανάτωσε πάραυτα τὴν ἐχίδναν. Μετὰ τὸ θαῦμα, δέχεται παρὰ τοῦ Ἑρμολάου τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ φοβουμένου καὶ σφόδρα ἀνησυχούντος πατρὸς του, θεραπεύει «κατ' ἄμφω» ἓνα τυφλόν, τὸν ὁποῖον ὠδήγησαν πρὸς αὐτόν. Τοῦτο ἐπεστέγασε τοὺς πολυμύχθους ἀγῶνας τοῦ Παντολέοντος πρὸς μεταστροφήν τοῦ πατρὸς του, ὅστις μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀποθνήσκει, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπίστευσε καὶ ἐδαπτίσθη.

Ἐλεύθερος πλέον ὁ ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς ἀπορφανισθεὶς υἱός, διανέμει πᾶσαν τὴν πατρικὴν περιουσίαν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀφιερῶται ὅλος εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἀδυνάτων καὶ πασχόντων ἀδελφῶν του. Τοῦτο ὅμως ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ τὴν ζηλόφθογον ἀγανάκτησιν τῶν ἄλλων ἰατρῶν, οἵτινες κατήγγειλαν αὐτόν εἰς τὸν Βασιλέα ὡς χριστιανόν, προσαγαγόντες ὡς μάρτυρα καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθέντα τυφλόν. Ὁ Βασιλεὺς ἀποκεφαλίζει τὸν πιστεύσαντα τυφλόν καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὸν Παντολέοντα νὰ θυσιάσῃ. Ὁ Παντολέων οὐ μόνον ἀρνεῖται, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ διδάξῃ τὸν Βασιλέα

*Λέγει γὰρ ὡς ἅπασαν ἀνθρώπων νόσον,
τούτους διελθῶν, εὐχερῶς παύων ἔση.*

*Ἑρμολ. Στελγίσματ' ἐσὶ ταῦτα, καινός, αἰθάλη,
ἴγνη θεούσης νηὸς ἢ οκτιᾶς τύπος.
Γαληνὸς οὐδέν ἐστιν οὐδ' Ἰπποκράτης.
Οὐκ ἄλλος ἐσμός τῶν θεῶν, οὓς καὶ σέβῃ
Μαξιμιανός. Ἄλλὰ δεῦρο μοι, τέκνον,
ῥήφας τὸ σαθρὸν ἄχθος ἐκ σῆς καρδίας,
Πείσθητι καὶ πίστευσον εἰς Χριστὸν μόνον,
δι' οὗ κατ' ἄμφω, ψυχικῶν ἀλγηδόνων
καὶ σωμάτων τεύξεϊας ἂν γ' εὐρωσίαν,
πόρρω διώκων τὴν κακὴν ἀπιστίαν».*

(P.G. 106, 893)

τήν εἰς Χριστὸν πίστιν' προκαλεῖ δὲ πρὸς τοῦτο πάντας τοὺς εἰδω-
 λολάτραις ἰατροῦς, ἵνα θεραπεύσουν διὰ τῆς τέχνης των βαρέως
 νοσοῦντα ἀσθενῆ. Εἰς οὐδὲν ὁμως ὠφέλησαν τὸν ἀσθενῆ αἱ ἰατρεῖαι
 τῶν εἰδωλολατρῶν. Τότε ὁ Παντολέων, διὰ θερμῆς προσευχῆς του,
 παρέσχεν εἰς αὐτὸν ὀλοσχερῆ τὴν υγείαν του. Πολλοὶ τότε ἐκ τῶν
 παρεστηκότων καὶ ἰδόντων τὸ θαῦμα ἀσπάζονται τὴν χριστιανι-
 κὴν Πίστιν καὶ ὁ Βασιλεὺς μετὰ δυσκολίας προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ
 τὴν ταραχὴν του, ὑπὸ τὰς δελεαστικὰς παρακλήσεις καὶ ὑποσχέ-
 σεις του πρὸς τὸν "Ἅγιον. Εἰς τὰς βασιλικὰς παρακλήσεις καὶ πιέ-
 σεις, ὅπως θυσιάσῃ εἰς τὰ εἰδῶλα, ὁ "Ἅγιος ἀντιτάσσει τὴν πλήρη
 καταφρόνησιν τῶν βασιλικῶν τιμῶν καὶ τὴν ἐμμονὴν του εἰς τὴν
 Πίστιν. Τότε ἐξοργίζεται ὁ Βασιλεὺς καὶ διατάσσει τὸν σκληρὸν
 βασανισμὸν του. Ὁ "Ἅγιος δένεται πρῶτον εἰς ξύλον· εἶτα διὰ σι-
 δηρῶν δυνύχων καταξέεται τὰς σάρκας. Καίεται δι' ἀνημμένων λαμ-
 πᾶδων εἰς τὰς ἀμυχὰς τῶν πληγέντων πλευρῶν του. Ρίπτεται εἰς
 λέθητα κοχλάζοντος μολύβδου. Ἄλλ' εἰς τὰς ἀνατριχιαστικὰς αὐ-
 τὰς στιγμὰς τοῦ ἀφορήτου πόνου ὁ Χριστὸς — ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Ἑρ-
 μολάου — παρουσιάζεται καὶ ἐνδυναμώνει τὸν Μάρτυρα, ὅστις
 μένει ἀλώθητος ἐξ ὧν τῶν δεινῶν. Ὁ Βασιλεὺς πρὸ ἐκάστου νέου
 φρικιαστικοῦ βασανιστηρίου, κηδόμενος τῆς νεότητός του, τὸν ἐκλι-
 παρεῖ, ματαίως, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πίστιν του.
 Καὶ τὰ μαρτύρια συνεχίζονται. Ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, εἶτα εἰς
 ἄγρια θηρία, ἅτινα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν βλάψουν καὶ τὸν ἐλει-
 χον μόνον διὰ τῆς γλώσσης των. Προσεδέθη κατόπιν «τροχῶ καθη-
 λωθέντι μαχαίραις καὶ ἀφεθέντι ὑπόθεν κατὰ πρανοῦς»⁴. «Εἶτα
 δεξάμενος τὴν διὰ ξίφους ἀπόφασιν, ἠῤῥατο καὶ φωνῆ ἄνωθεν ἠγέ-
 χθη αὐτῷ πληροῦσά τε τὴν εὐχὴν καὶ ἀντὶ Παντολέοντος καλοῦσα
 Παντελεήμονα»⁵. "Ὅτε, πλέον, εἶδεν ὁ δῆμιος, ὅτι ὅλα τὰ βασανι-
 στήρια ἄφηνον αὐτὸν ἀνέπαφον, σύρει ἀποφασιστικὸς τὸ ξίφος του
 ἔν' ἀποκεφαλίσῃ τὸν μάρτυρα, ἀλλ' «ἐτάκη ὡσεὶ κηρὸς ὁ σίδηρος»
 καὶ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων θεατῶν ἐπίστευσαν εἰς
 τὸν Θεόν. «Τότε ὁ "Ἅγιος μάρτυς ἐκουσίως τὸν αὐχένα προτείνας

4. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Συμεὼν ὁ Μεταφράστης — οὐτινος, κατὰ τὸν
 KRUMBACHER, τὸ ἱστορικὸν διαφέρειν ὑπετάγη εἰς τὴν ἠθικὴν ὠφέλειαν—
 τοποθετεῖ καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἑρμολάου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἑρμίππου καὶ
 Ἑρμοκράτους, οἵτινες «ἐρωτηθέντες καὶ παρηρησῆαι τὸν Χριστὸν Θεὸν εἶναι
 ἀληθῆ καὶ προσιώνιον κηρύξαντες καὶ τὰ μιὰρὰ εἰδῶλα καὶ τοὺς σεβομένους
 αὐτὰ μνηστῆσαντες, ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀποτέμνονταί» (SYNTAX. CONSTANT.,
 843).

5. SYNTAX. CONSTANT., 848.

επιμήθη τὴν κεφαλὴν. Λέγεται δέ, ἀντὶ αἵματος⁶ γάλα ἐκχέαι καὶ τὸ φυτὸν τῆς ἐλαιας, ὧ προσεδέθη, ἀθρόως τελεσφορήσαι καρπὸν»⁷.

6. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ὑποσημειωθῇ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Καρδινάλιου NEWMAN, ὅστις γράφων τὸ 1846 πρὸς τὸν HENRY WILBERFORCE, λέγει μεταξὺ ἄλλων· «ἀλλὰ τὸ πλέον παράδοξον φαινόμενον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὸ RAVELLO, μίαν κωμόπολιν ἐπάνω ἀπὸ τὸ AMALFI. Ἐκεῖ ὑπάρχει τὸ αἶμα τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος, ἐντὸς δοχείου καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεστοιχίας τοῦ θωμοῦ καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ρευστοποιεῖται· τὸ αὐτὸ συμβαίνει· καὶ ὅταν ἡ Θεία Κοινωνία πλησιασῇ τὸ δοχεῖον ἔνθα φυλάσσεται· τὸ τίμιον αἶμα τοῦ Μάρτυρος (παρά: ALBAN BUTLER, THE LIVES OF THE SAINTS, JULY, LONDON 1931, σελ. 374).

7. SYNAX. COSTANT. 848.

(Συνεχίζεται)

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἡ ἐφημερίδα τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐκδίδει
ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία

Ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

- ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙ ὑπεύθυνα καὶ ἀντικειμενικὰ τὸν λαὸ γιὰ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας στοὺς διάφορους τομεῖς.
- ΠΑΡΕΧΕΙ σωστὴ κατεύθυνσι στὰ διάφορα προβλήματα, ποὺ ἀπασχολοῦν σήμερα τὸν ἄνθρωπο.
- ΑΠΑΝΤΑ στὶς διαφορὰς αἰτιάσεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.
- ΟΙΚΟΔΟΜΕΙ τοὺς πιστοὺς καὶ καλλιεργεῖ σ' αὐτοὺς γνήσιο ὀρθόδοξο βίωμα.

Ἄλλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταὶ τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὴν ἔχουν ὁδηγὸ στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΚΙΛΙΦΗ

Τὰ βιβλία τοῦ Ἱερομονάχου Τιμοθέου Κιλίφη εἶναι γιὰ ὄσους, ἔστω καὶ μόνο τὰ ξεφύλλισαν, μιὰ ἀποκάλυψη. Ὁ συγγραφέας, ἄγνωστος σχεδὸν μέχρι τώρα — ὄχι ὡς προσωπικότης, ἀλλὰ ὡς συγγραφέας — φαίνεται ὅτι ἐπὶ χρόνια μέσα στὴ σιγὴ καὶ τὴν μελέτη, κυφοροῦσε μὲ περισυλλογὴ καὶ περίσκεψη τὸν πλούσιο συγγραφικὸ ἀμητό, ποῦ μᾶς προσέφερε. Καὶ μᾶς καταπλήσσει μὲ τὴν ποσότητα καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴν ποιότητα τῆς προσφορᾶς του.

Τὰ ἑπτὰ βιβλία του, ποῦ μέσα σὲ πολὺ λίγο χρονικὸ διάστημα εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ἀνοίγουν δρόμους στὴν κηρυκτικὴ μας καὶ στὴν χριστιανικὴ δοκιμογραφία.

Τὰ θέματά του εἶναι καυτά, σύγχρονα, παρμένα ἀπ' ὄλες σχεδὸν τὶς περιοχὰς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Ἀπὸ τὴν φιλοσοφία καὶ τὴν θρησκεία μέχρι τὰ σημερινὰ κοινωνικὰ προβλήματα τὰ πιὸ δύσκολα καὶ πολυσυζητημένα καὶ μέχρι τὴν ψυχαγωγία καὶ τὴν τέχνη.

Μὲ βάθος, ἀπλότητα καὶ σαφήνεια, χωρὶς διανοητικούς ἀκροβατισμούς, πλησιάζει τὰ θέματά του αὐτά. Τὰ βλέπει ἐντελῶς ἀνθρώπινα, μὲ μιὰ ἐσωτερικὴ, θὰ ἔλεγα, ὄραση. Τὰ περνάει μέσα ἀπὸ τὸ χωνευτήρι τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς του καὶ τὰ παρουσιάζει, σὰν ἀπόσταγμα πνευματικῆς διεργασίας.

Πολλὲς φορές εἶναι τολμηρὸς γιὰτι εἶναι πάντα εἰλικρινῆς καὶ προσεγγίζει τὰ θέματά του χωρὶς προκαταλήψεις καὶ σκοπιμότητες. Λέει τὴν ἀλήθεια, ἔστω καὶ πικρὴ κάποτε. Καὶ μέσα ἀπὸ τὸν λαδύρινθο τῶν συγχρόνων πνευματικῶν ἀναζητήσεων καὶ συγχύσεων ψάχνει καὶ βρίσκει τὴν διέξοδο. Μᾶς πείθει, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινὸς καὶ μετριόφρων, γιὰ τὴν Ἀλήθεια, ποῦ πηγάζει καὶ ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ τὸν Λόγο. Τὸν Θεό, ποῦ ἔγινε ἄνθρωπος. Καὶ ποῦ προσπαθεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ τὸν δοῦμε, ὅπως εἶναι, χωρὶς τὰ ἀνθρώπινα ψιμύθια. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ λόγος του εἶναι δυνατὸς καὶ πυκνός. Βασισμένος σταθερὰ «ἐπὶ τὴν πέτραν».

Εἶναι τὰ βιβλία του τολμηρὰ «ἀνοίγματα», ποῦ μᾶς δίνουν «νύξεις» καὶ «ἐρεθίσματα» γιὰ σκέψη καὶ περίσκεψη καὶ γιὰ μιὰ νέα, μὲ νέο τρόπο, προσέγγιση τῶν προβλημάτων, ποῦ μὲ τόση ἀγάπη καὶ κατανόηση πλησιάζει ὁ συγγραφέας.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

«ΑΠΟ ΤΟ ΡΟΔΟ, ΑΓΚΑΘΙ»

«Συμπορευόμενοι δὲ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους ἐποιούσαν πότον καθ' ἐκάστην ἡμέραν, συμπαραλαμβάνοντες ἅμα καὶ τὰς τρεῖς ἀδελφὰς αὐτῶν ἐσθίειν καὶ πίνειν μετ' αὐτῶν» (Ἰὼβ α' 4).

Νά ἡ πρώτη σκιά τοῦ Κακοῦ στῆ ζωὴ τοῦ δικαίου Ἰὼβ. Τὴν ἀντιπροσώπευαν τὰ παιδιά του, γιοὶ καὶ κόρες. Φαίνεται ὅτι ἀσχολία ἄλλη δὲν εἶχαν ἀπὸ τῆ διασκέδαση. «Καθ' ἐκάστην ἡμέραν», πότε στὸ σπίτι τοῦ ἐνὸς καὶ πότε στὸ σπίτι τοῦ ἄλλου, τὸ ἐσπρωναν στὸ φαῖ καὶ στὸ πιτό, ἀνέμελοι γιὰ κάθε τι ἄλλο.

Ὁ ἄμεμπτος καὶ ὅσιος βίος τοῦ πατέρα τους, βίος ἀληθινὰ ἀκάθιστος χάρη στῆ σοβαρῇ ἔγνοια γιὰ τὰ ὑλικά ἀλλὰ καὶ τὰ πνευματικά, δὲν τοὺς παραδειγματίζεε καὶ δὲν τοὺς ἔβγαζε ἀπὸ τῆ ραθυμία.

Εἶναι φαινομενικὰ περίεργο. Καλοὶ γονεῖς, πρότυπα ἠθους καὶ εὐσέβειας, δὲν ἔχουν τῆ χαρὰ νὰ βλέπουν στὰ βλασπήματα τους ψυχὰς τὸ ἴδιο ἰσορροπημένες καὶ φωτεινὲς μὲ τὶς δικές τους. Εἶναι αὐτὸ ποὺ λέει καὶ ἡ λαϊκὴ μας παροιμία: «Ἀπὸ τὸ ρόδο βγαίνει ἀγκάθι...».

Οἱ νοθεσίες καὶ τὸ παράδειγμα δὲν ἰσχύουν, δὲν ἀποδίδουν καρπούς. Οἱ νέοι ἔχουν ἄλλους προσανατολισμούς, δελεαζόμενοι ἀπὸ τὸ Πονηρὸ Πνεῦμα. Καὶ ἔτσι, ἡ λύπη τῶν γονέων εἶναι μεγάλη. Οἱ κόποι καὶ ἡ ἔγνοια τους πᾶνε τοῦ κάκου.

Ἄλλὰ τὸ φαινόμενο αὐτὸ δὲν εἶναι καὶ στὴν οὐσία περίεργο. Κάθε ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ εἶναι ἐλεύθερη νὰ διαλέξη τὸν δρόμο της. Καμμὴ προϋπόθεση, κανένα περιβάλλον δὲν προδικάζει ἀπόλυτα τὸ μέλλον. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς, στὴν ἄβυσσο τῆς ἀνθρώπινης βούλησης καὶ τῆς ἐλευθερίας της νὰ διαλέγη τί θ' ἀκολουθήσῃ, ἔγκειται τὸ μεγαλεῖο τῆς θρησκείας.

Μεγάλο κεφάλαιο γιὰ τὸ μέλλον, γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ νέου, τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον. Ἄλλὰ, σὲ τελευταῖα ἀνά-

λωση, στὸ ἴδιο τὸ παιδί, σὰν ἐλεύθερο πρόσωπο, ἔγκειται τὸ ἂν θὰ πάρῃ τὸν δρόμο πού τοῦ χαράζει τὸ σπίτι ἢ τὸν δρόμο πού τοῦ ἀνοίγουν τὰ θέλητρα τοῦ κόσμου. "Ἄν ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἀγαθὴ καὶ καλοπροαίρετη, «τὸ μῆλο θὰ πέσῃ κάτω ἀπὸ τὴ μηλιά». "Ἄν ὅμως εἶναι στρεβλὴ καὶ κακώτροπη, θὰ ἔλκυσθῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὶς πλανερὲς ὑποσχέσεις της.

Αὐτὸ τὸ δεύτερο φαίνεται ὅτι συνέβη μὲ τοὺς γιούς καὶ τὶς κόρες τοῦ Ἰώβ.

«Καὶ ὡς ἂν συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ πότου, ἀπέστελλον Ἰώβ καὶ ἐκαθάριζεν αὐτοὺς ἀνιστάμενος τὸ πρῶν καὶ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καὶ μόσχον ἓνα περὶ ἁμαρτίας περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν· ἔλεγε γὰρ Ἰώβ· μή ποτε οἱ υἱοί μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς Θεόν. Οὕτως οὖν ἐποίει Ἰώβ πάσας τὰς ἡμέρας» (στίχ. 5).

Τί νὰ κάνουν οἱ καλοὶ γονεῖς ὅταν βλέπουν τὰ τέκνα τους, ἐνήλικα πλέον, ὅπως φαίνεται νὰ ἦταν ἐκεῖνα τοῦ Ἰώβ, στὸν κακὸ δρόμο; Οἱ συμβουλές, τὰ καλὰ λόγια μπορεῖ ἴσως νὰ ἔχουν καὶ τώρα κάποια ἀπήχηση μέσα τους. Ἄλλὰ ἀπομένει καὶ ἡ προσφυγὴ στὸν οὐράνιο Πατέρα. Ἡ θερμὴ, ἀκοίμητη προσευχή. Αὐτὸ ἔκανες καὶ σὺ, ζηλευτὴ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἀξιομακάριστε Ἰώβ. Οἱ προσευχὲς καὶ οἱ θυσίαι σου συνεκτείνονταν μὲ τὸν ἐκτροχισμὸ τῶν τέκνων σου. Τὸν συνόδευαν σὰν μιὰ προφυλακτικὴ ἰκεσία, σὰν μιὰ σκέπη πάνω τους.

Μᾶς δίνεις ἔτσι ἓνα ὑπόδειγμα γιὰ μιὰ τέτοια περίσταση. Ὅφείλουμε στὰ παιδιά μας μιὰ συνοδὸ προσευχὴ, ἀδιάκοπη, ὅπου καὶ ἂν τὰ κατευθύνῃ ὁ Πειραστής. Εἶναι δύσκολο στὸν Θεὸ νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψη του μιὰ τέτοια στοργικὴ προσευχὴ, πού ἀποδείχνει ἀγάπη ὅμοια μὲ τὴ δική του, σὲ ἀνεξικακία καὶ πλοῦτο περιθωρίων. Μήπως τὸ ἴδιο δὲν κάνει καὶ Ἐκεῖνος ἀπέναντι στὰ κτίσματά του, ἀπέναντι σὲ ὅλα τὰ τέκνα του; Μακροθυμεῖ, περιμένει τὴν ἀνάνηψή τους, ἀνατέλλοντας κάθε μέρα τὸν ἥλιο του πάνω σὲ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς (Ματθ. ε' 45).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ,

ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

348. Εἰς τὰ μυστήρια τοῦ γάμου καὶ τοῦ βαπτίσματος πρὸ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...» πρέπει νὰ λέγωνται τὰ ἀπολυτικά τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης καὶ τῆς Ὑπαπαντῆς ἀντιστοίχως ἢ ὄχι;

340. Εἰς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ὅταν ὁ ἱερεὺς νίπτῃ τὰ χέρια του μετὰ τὸ χρίσμα, πρέπει νὰ λέγωνται ἀπὸ τὸν ψάλτη οἱ καταβασίαι τοῦ Σταυροῦ «Σταυρὸν χαράξας...» καὶ κατὰ τὴν πασχάλιον περίοδον «Ἀναστάσεως ἡμέρα...» ἢ ὄχι; Ἄν ὄχι δὲν περιορίζεται πολὺ ἡ συμμετοχὴ τοῦ ψάλτου;

350. Κατὰ τὸ βάπτισμα ποιά εἶναι τὰ ψαλλόμενα ἀπὸ τὸν ψάλτη, ὁ ψαλμὸς «Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν...» ἢ αἱ καταβασίαι ἢ ἄλλα τροπάρια, μὲ ποιά σειρά καὶ γιὰ ποῖόν σκοπὸν; (Ἐρωτήσεις κ. Θ. Γκέρτα καὶ Αἰδεσιμ. Β. Κ.).

Θὰ συνεξετάσωμε τὰ τρία αὐτὰ ἐρωτήματα γιὰτὶ ἀναφέρονται σὲ συναφῆ θέματα.

Γιὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ κοντακίου τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου («Κωνσταντίνος σήμερον...») πρὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τοῦ ἀπολυτικίου του («Τοῦ σταυροῦ σου τὸν τύπον...») πρὸ τοῦ γάμου γράψαμε σὲ παλαιὰς ἀπαντήσεις (τις ὑπ' ἀριθμ. 98 καὶ 99).

Ἐκεῖ, ἀναλυτικὰ μελετώντας τὸ πρᾶγμα, εἶδαμε ὅτι ἡ σχέσις τῶν δύο αὐτῶν τροπαρίων πρὸς τὶς ἀκολουθίας τῶν μνήστρον καὶ τοῦ γάμου εἶναι τελείως ἐξωτερικὴ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ των στὶς ἀκολουθίας αὐτὲς πολὺ μεταγενεστέρα καὶ περιωρισμένη. Συνεδέθησαν μὲ αὐτὲς ἴσως γιὰ ἱστορικοὺς λόγους, ἐπειδὴ ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου πιθανὸν ἔχει βασιλικὴ προέλευσις, ἢ γιὰ τὸ ὅλο βασιλικὸ χρῶμα, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ θεωρητικὸ ὑπόβαθρο τῆς στέψεως τῶν συζύγων. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἡ λαϊκὴ εὐσέβεια συνέδεσε τὸν γάμον πρὸς τοὺς πρώτους «θεοστέπτους» χριστιανοὺς βασιλεῖς, ποῦ ἐπανειλημμένως μνημονεύονται στὴν ἀκολουθία.

Ἀνάλογη εἶναι ἡ προέλευσις τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀπολυτικίου τῶν Θεοφανείων ἢ τοῦ κοντακίου των ἢ τοῦ ἀπολυτικίου τοῦ Βαπτιστοῦ στὴν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Γι' αὐτὸ πάλι μιλήσαμε ἀναλυτικὰ στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 278 ἐρώτησι. Καὶ ἐδῶ, καὶ σήμερα καὶ παλαιότερα, ἡ πρᾶξις εἶναι περιωρισμένη σὲ ὀρισμένες περιοχὰς καὶ γίνεται βάσει τοπικῶν ἐθίμων. Φυσικὰ, ὅπως τότε εἶδαμε, εἶναι πολὺ μεταγενεστέρα, ἀφοῦ ἀπαντᾷ σὲ λίγα μόνον χειρόγραφα καὶ αὐτὰ τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας. Ἐδῶ ὅμως ὁ συσχετισμὸς εἶναι ἀναμφιβόλως θεολογικώτερος, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸ ἀπολυτικίον καὶ τὸ κοντάκιον τῶν Θεοφανείων, ἀφοῦ συνδέει τὸ βάπτισμα τῶν πιστῶν πρὸς τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου. Ἡ ψαλμωδία ὅμως τοῦ ἀπολυτικίου τῆς Ὑπαπαντῆς, ποῦ ἀναφέρει ἡ ἐρώτησις, εἶναι ἄστοχη καὶ θεωρητικὰ ἀδικαιολόγητη. Ἡ Ὑπαπαντὴ συναρτᾶται μὲ τὸν ἐκκλησιασμὸν τοῦ δρέφους κατὰ τὴν τσαρρακοστή ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ἡμέρα καὶ ὄχι πρὸς τὸ βάπτισμα. Ἐκεῖ, κατὰ τὸν «σαραντισμὸν», θρίσκομε πράγματι σὲ νεώτερα χειρόγραφα τὴν ψαλμωδίαν ἢ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ «Χαῖρε, κεχαριτωμένη...» ἢ τοῦ «Ὁ μήτραν παρθενικὴν...» ἢ καὶ τῶν δύο. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ πρώτου στὴν ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος ἴσως προῆλθε ἀπὸ τὴν πρᾶξιν, ποῦ μαρτυρεῖται ἀπὸ ὀρισμένα νεώτερα χειρόγραφα καὶ τηρεῖται καὶ κατὰ τόπους· μετὰ τὴν κατήχησιν καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ βαπτίσματος ἢ ἀμέσως μετὰ ἀπὸ αὐτὸ γίνεται ἐκκλησιασμὸς τοῦ δρέφους, ἢ εἰσαγωγὴ του δηλαδὴ ἀπὸ τὸν ἱερέα στὸν γὰρ ἢ καὶ στὸ θυσιαστήριον πρὸς προσκύ-

νησιν, ἐνῶ λέγονται στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ σαραντισμοῦ («Ἐκκλησιαζέται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ...», «Ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε...», «Νῦν ἀπολύεις...») καὶ μάλιστα καὶ τὸ ἀπολυτικίον τῆς Ὑπαπαντῆς (βλ. κώδ. Ἀθηνῶν 1910 καὶ 665 τοῦ 15' αἰῶνος). Τὴν εἰσαγωγή τοῦ κατηχουμένου στὸν ναὸ καὶ τὴν προσκύνησι τοῦ θυσιαστηρίου μαρτυρεῖ καὶ ὁ **Συμεῶν Θεσσαλονίκης**, ὅτι ἐγίνετο ἀμέσως μετὰ τὴν κατήχησι καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ βαπτίσματος. Κατὰ τὴν εἴσοδο στὸν ναὸ ἐφάλλετο τὸ «Χαῖρε, κεχαριτωμένη...»: «Καὶ οὕτω κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς ὡς τὸν ἀπολωλότα εὐρών, εἰσάγει εἰς τὸν ναόν... ὡς προσφέρει τοῦτον τῷ ἀπολωλενῶτι δεσπότη. Τὴν δὲ χαρὰν δηλῶν, ἦν μετὰ τῶν ἀγγέλων χαίρει ἐπὶ μετανοοῦντι ἀμαρτωλῷ «Χαῖρε, κεχαριτωμένη» φησὶν ὑμνῶν καὶ εἰσέρχεται... Καὶ τὰ τοῦ Συμεῶν δὲ ἐκτυπῶν ὁ ἀρχιερεὺς, προσάγει τοῦ θυσιαστηρίου ἐνώπιον τὸν βαπτιζόμενον, δηλῶν ὡς ὅτι προσέφερε. Καὶ ποιεῖ τοῦτον τρεῖς προσκυνῆσαι Θεῷ» (Διάλογος, κεφ. 62). Μὲ τὴν προσκύνησι λοιπὸν τοῦ ὑποψηφίου γιὰ τὸ βάπτισμα στὸν ναὸ συνεδέθη ἡ ψαλμωδία τοῦ ἀπολυτικίου τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ ὄχι μὲ τὴν ἐναρξί τοῦ βαπτίσματος. Ἡ προσκύνησις ὅμως αὕτη δὲν διεσώθη στὴν σημερινή πρᾶξι παρὰ μόνον κατὰ τόπους, γι' αὐτὸ καὶ δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὰ Εὐχολόγια.

Γιατὶ εἰσῆχθησαν τὰ τροπάρια αὐτὰ στὴς ἀκολουθίας τοῦ γάμου καὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἄλλα σὲ ἄλλες ἀκολουθίας (ὀγδόης ἡμέρας, σαραντισμοῦ, χειροτονιῶν κλπ.) γράψαμε στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 96 ἐρώτησι. Γιὰ τὴς ἀκολουθίας αὐτὲς δὲν ὑπάρχει εἰδικὴ ὑμνογραφία. Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἐπεκράτησε ἡ τάσις νὰ διακοσμηθοῦν οἱ ἀκολουθίας αὐτὲς ἔστω καὶ ὑποτυπῶδῶς μὲ μερικὸς ὕμνους γιὰ νὰ γίνουιν πανηγυρικώτερες καὶ πιὸ ἐντυπωσιακές. Εἰδικὰ στὸν γάμο καὶ στὸ βάπτισμα τὰ τροπάρια ἀπέδλεπαν στὸ νὰ καλυφθῇ ὁ χρόνος ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν προκαταρκτικὴ θυμίασι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας, ποὺ προβλέπεται ἀπὸ τὴν λειτουργικὴ τάξι. Τότε ἐπελέγησαν διάφοροι ὕμνοι ἀπὸ τὴν προϋπάρχουσα ὑμνογραφία, ποὺ τὸ θέμα τους παρυσίαζε κάποια συγγένεια πρὸς τὰ τελούμενα. Ἀλλ' οὔτε παντοῦ

οὔτε πάντοτε ἐλέγοντο οἱ ἴδιοι ὕμνοι. Στὰ χειρόγραφα καὶ στὴν σημερινὴ πρᾶξι ἔχομε ἀρκετὴ ποικιλία γιὰ τὴν κάθε περίπτωσι.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ τὰ τροπάρια τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου στὶς ἀκολουθίες τῶν μνήστων καὶ τοῦ γάμου καὶ τὸ ἀπολυτίκιο τῶν Θεοφανείων —πολὺ περισσότερο τῆς Ὑπαπαντῆς— στὴν ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος, εἶναι προσθήκες, ὅπως εἴπαμε, μεταγενέστερες καὶ δὲν ἀνήκουν ὀργανικὰ στὶς ἐν λόγῳ ἀκολουθίες. Ἄν ἡ τοπικὴ παράδοσις τὰ ἀπαιτεῖ, δὲν βλάπτει νὰ φάλλωνται. Τὸ ὀρθότερο, βέβαια, εἶναι σιγὰ - σιγὰ νὰ ἐκλείψουν. Ὅσο γιὰ τὴν ἐπιδαλλομένη προκαταρκτικὴ θυμίασι, αὐτὴ στὸ βάπτισμα καὶ στὸν ἀρραβῶνα μπορεῖ νὰ γίνεταί ἐν σιγῇ. Στὸν γάμο καλύπτεται ἀπὸ τὸ ὄρατο, ταιριαστὸ καὶ ἀρχαιοπρεπὲς εἰσοδικό, τὴν ψαλμωδία δηλαδὴ τοῦ 127ου ψαλμοῦ («Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον...») μὲ τὸ ἐφύμνιό του «Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι».

(Συνεχίζεται)

Φ.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ Λειτουργικὰ στοιχεῖα τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» τοῦ Ἰππολύτου (Ζ'). — **Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου**, Ἡμερολόγιον Κηρύγματος (Ἰούλιος—Αὐγούστος). — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Εἴμεθα Ὁφειλέται. — **Ι. Κ.**, Ἡ Ἐπίγνωσις τῆς Θ. Χάριτος. — **Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου**, Μία Ὁρθόδοξη Παρουσία. — **Π. Β. Πάσχου**, Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ Ἁγιος Παντελεήμων. — **Π. Κ.**, Τὰ βιβλία τοῦ Ἱερομ. Τιμοθέου Κιλίφ. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἄπὸ τὸ ρόδο, ἀγκάθι. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰ, κανονικὰ καὶ ἄλλες ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.